

**UCHWAŁA NR ...
RADY GMINY RASZYN**

z dnia października 2022 r.

w sprawie Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.) oraz art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840) Rada Gminy Raszyn uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Raszyn.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

KIEROWNIK
Referat ds. Kultury,
Planowania i Rozwoju
Gminy Raszyn
mgr. Klaudia Kuchnicka

mgr. Katarzyna Ochława
mgr. 180077
KL-R 2022

ZASTĘPCA WÓJTA
Klaudia
Klaudia Domńska

Uzasadnienie

„Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” został opracowany w wyniku realizacji postanowień art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840).

Przedmiotem opracowania „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy, w szczególności zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Celem realizacji „Programu” jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac związanych z zachowaniem substancji zabytkowej Gminy dla przyszłych pokoleń oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat, więc działania w nim zaplanowane nie stanowią katalogu zamkniętego zagadnień związanych z problematyką ochrony zabytków w Gminie.

„Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” obejmuje następujące aspekty:

1. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
3. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Raszyn.
4. Ocenę stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Raszyn.
5. Cele i planowane działania w odniesieniu do opieki nad zabytkami.
6. Instrumentarium realizacji „Programu”.
7. Zasady oceny realizacji „Programu”.
8. Potencjalne źródła finansowania realizacji „Programu”.

Na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron Gminy, zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami:

1. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju Gminy.
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Dokumentacja i promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego Gminy.

Jako kierunki działań realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków.
2. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji.
3. Ochronę i odnowę obiektów zabytkowych.
4. Promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego.
5. Edukację w zakresie ochrony dóbr kultury.
6. Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

W „Programie” określono szczegółowe zadania w ramach realizacji postawionych celów wraz z koncepcją procesu monitoringu, a także wskazano potencjalne źródła finansowania zadań

Dla „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” zgodnie z postanowieniami art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami uzyskano pozytywną opinię Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (pismo znak WRD.5120.1.7.2022.AT z dnia 12 września 2022 r.).

Program opieki nad zabytkami
Gminy Raszyn
na lata 2022-2025

PROJEKT

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	5
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	9
3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	9
3.2. Relacje „Programu” z wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi.....	12
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy.....	16
5. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy.....	27
5.1. Zarys historii obszaru Gminy.....	28
5.2. Krajobraz kulturowy.....	30
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	31
5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków.....	31
5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków.....	42
5.3.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.....	44
5.3.4. Obiekty uznane za pomniki historii i parki kulturowe.....	45
5.3.5. Ustalenia ochrony zabytków w dokumentach planistycznych gminy.....	45
5.3.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych.....	47
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	47
5.5. Dziedzictwo niematerialne.....	50
5.6. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy.....	51
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy.....	52
7. Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami.....	54
7.1. Priorytety w zakresie opieki nad zabytkami.....	54
7.2. Kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami.....	55
8. Instrumentarium realizacji „Programu”.....	57
9. Monitoring procesu realizacji „Programu”.....	58
10. Potencjalne źródła finansowania realizacji „Programu”.....	59
10.1. Finansowanie przez samorząd lokalny zadań z zakresu opieki nad zabytkami.....	59
10.2. Dostępne źródła finansowania.....	59
11. Podsumowanie.....	61
12. Spis tabel i rycin.....	63
13. Wykorzystane źródła danych.....	64

1. Wstęp

„Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” (zwany w dalszej części dokumentu także „Programem”) został opracowany w wyniku realizacji postanowień art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840). Celem polityki w dziedzinie opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Raszyn jest konsekwentne i planowe realizowanie kompetencji władz lokalnych poprzez włączenie dziedzictwa kulturowego w obszar zainteresowania działalności gminy oraz szczególnej dbałości o krajobraz kulturowy regionu. Polityka ta powinna się przejawiać w dążeniu do zachowania charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych regionu, a także rewaloryzacji przekształconych cennych elementów dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem propagowania tradycyjnych form i cech architektury regionalnej. Podnoszenie walorów zabytkowych służy promocji kultury i rozwojowi turystyki na terenie Gminy w zgodności z działaniami społecznymi i gospodarczymi. Ich celem powinno być zapewnienie ochrony dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem dostępnych środków, odpowiednich postanowień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a także finansowych poprzez przeznaczanie części budżetu na ochronę zabytków. Osiągnięcie założonych celów to proces długotrwały, niejednokrotnie wykraczający poza ramy czasowe realizacji „Programu”, jednakże zaplanowane działania są z nimi w pełni zgodne.

Rozwój gminy powinien się odbywać przy zapewnieniu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy dla przyszłych pokoleń z jednoczesnym ich wykorzystaniem na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Lokalne dziedzictwo kulturowe Gminy Raszyn stanowi potencjał, mający znaczenie dla wzrostu atrakcyjności regionu w oparciu o zabytki i dziedzictwo kulturowe, a także powinno się przyczynić do wzmocnienia świadomości tożsamości lokalnej oraz poczucia wspólnoty kulturowej. Poszanowanie tradycji historycznej i utożsamianie się z krajobrazem kulturowym regionu jest niezbędnym warunkiem podjęcia i przeprowadzenia działań, mających na celu zachowanie i promocję dziedzictwa kulturowego Gminy Raszyn.

„Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025”, stanowi jeden z elementów wdrażania polityk przestrzennych i jako taki powinien stanowić podstawę do istotnej poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie kierunków działań w zakresie opieki nad zabytkami. Środkiem prowadzącym do tego celu jest ustalenie w programie uwarunkowań i działań ochronnych wobec środowiska kulturowego oraz edukacyjnych i wychowawczych wobec lokalnej społeczności.

Przedmiotem opracowania „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, w szczególności zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Celem realizacji „Programu” jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami

w zakresie inicjowania, wspierania i koordynowania prac związanych z zachowaniem substancji zabytkowej gminy dla przyszłych pokoleń oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat, więc działania w nim zaplanowane nie stanowią katalogu zamkniętego zagadnień związanych z problematyką ochrony zabytków w gminie.

„Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” stanowi dokument uzupełniający dla działań zmierzających do zapewnienia prawidłowego rozwoju poszczególnych obszarów gminy w ramach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Podstawa prawna opracowania „Programu”

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z postanowień art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840). Wójt (burmistrz, prezydent miasta) powinien sporządzić na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Do zadań własnych gminy zgodnie z postanowieniami art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.) należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym w szczególności w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Zakres opracowania

„Program opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” obejmuje następujące aspekty:

1. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami.
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.
3. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Raszyn.
4. Ocenę stanu dziedzictwa kulturowego Gminy Raszyn.
5. Cele i planowane działania w odniesieniu do opieki nad zabytkami.
6. Instrumentarium realizacji „Programu”.
7. Zasady oceny realizacji „Programu”.
8. Potencjalne źródła finansowania realizacji „Programu”.

Cele opracowania „Programu”

Celem opracowania „Programu” zgodnie z przepisami art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że obowiązkiem państwa jest ochrona dziedzictwa narodowego (art. 5), upowszechnianie i równy dostęp do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6 ust. 1), jak również wskazuje, że każdy obywatel jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie (art. 86).

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022 r. poz. 840).

Definicja zabytku

Zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Ochrona zabytków

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych, które umożliwiają trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkami

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku, prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Ochronie mogą także podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zabytki nieruchome

Zabytki nieruchome stanowią w szczególności:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, w szczególności kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe, cementarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,

miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome

Zabytki ruchome stanowią w szczególności:

dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery,
wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej, charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, które dokumentują poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
instrumenty muzyczne,
wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki archeologiczne

Zabytki archeologiczne to w szczególności:

pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
cmentarzyska,
kurhany,
relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Formy ochrony zabytków

Ustawowymi formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Rejestr zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków w formie odrębnych ksiąg dla zabytków: nieruchomych, ruchomych i archeologicznych.

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w drodze rozporządzenia, może uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury, określając jego granice.

Park kulturowy może zostać utworzony przez radę gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Może powstać w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi, charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej.

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami powinna zostać uwzględniona m.in. przy sporządzaniu strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18 ww. ustawy). W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (art. 19 ww. ustawy) powinna zostać uwzględniona w szczególności ochrona:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego powinna zostać uwzględniona w szczególności ochrona:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Pozostałe akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków

W celu skutecznej opieki nad zabytkami istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które zostały zawarte w następujących aktach prawnych:

1. ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.
2. ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz.U. z 2022 r. poz. 503.
3. ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, Dz.U. z 2021 r. poz. 1351 ze zm.
4. ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, Dz.U. z 2021 r. poz. 1973 ze zm.
5. ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz.U. z 2022 r. poz. 916.
6. ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, Dz.U. z 2021 r. poz. 1899 ze zm.
7. ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz.U. z 2020 r. poz. 194.
8. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. z 2020 r. poz. 1057.

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2020 r. poz. 902) i ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. z 2019 r. poz. 1479). Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 2020 r. poz. 164).

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Cele realizacji „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” są zgodne z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi w krajowych, wojewódzkich i powiatowych dokumentach programowych.

3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Przy opracowaniu „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy wynikające z postanowień „Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)”¹, w której wskazano, że kompleksowość nowego modelu rozwoju wynika z jego specyfiki. Kształtują go

¹ Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia strategii na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), M.P. z 2017 r. poz. 260.

i decydują o jego formie różnego rodzaju podmioty i czynniki: gospodarcze, polityczne, społeczne i kulturowe. Podkreślono, że kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji, zwiększenie partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne oraz potencjał kulturowy to warunki powodzenia planowanych działań rozwojowych. Zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego dla przyszłych pokoleń wymaga wykorzystania różnych potencjałów. Działania do 2020 r. obejmują uspołnienie działań w obszarze promocji gospodarki z działaniami nakierowanymi na budowę wizerunku Polski jako atrakcyjnej, bezpiecznej i otwartej destynacji turystycznej opartej o bogate zasoby kulturowe i przyrodnicze, a także promocję kultury polskiej za granicą. Z kolei po 2020 r. planowany jest projekt strategiczny pn. Budowa Domu Polskich Turystycznych Marek Terytorialnych wraz z systemem koordynacji polityki turystycznej, tj. stworzenie systemowych i kompleksowych rozwiązań prawnych, organizacyjnych, finansowych i narzędziowych w zakresie integracji, koordynacji, komercjalizacji i internacjonalizacji polskich, markowych produktów turystycznych opartych na potencjale kulturowym i przyrodniczym kraju. Ważne będzie wykorzystanie turystycznego potencjału obszarów wiejskich, jako szansy pełnego włączenia tych obszarów w procesy rozwojowe zachodzące w kraju, dbając aby obszary wiejskie dostarczały dóbr publicznych i rynkowych z zachowaniem unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych dla przyszłych pokoleń. Efektem tych działań będzie rozwój sektora gospodarki turystycznej w Polsce.

W ramach projektu strategicznego pn. „Wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej”, planuje się wzmocnianie potencjału instytucji kultury o szczególnym znaczeniu, tj. wspieranie instytucji kultury, których wieloletnia działalność i tradycja mają szczególne znaczenie dla celów polityki państwa w obszarze kultury i których dorobek jest ważnym elementem budowania tożsamości kulturowej Polaków oraz narzędziem promocji Polski w świecie. W perspektywie do 2030 r. ochrona i promocja dziedzictwa narodowego będzie realizowana poprzez wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocniania kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO).

W „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030”² wskazano, że polityka przestrzennego zagospodarowania kraju powinna sprostać m.in. wyzwaniom zabezpieczenia możliwości dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o zachowane w dobrym stanie zasoby naturalne, kulturowe i lokalne walory środowiska. Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym,

² Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, M.P. z 2012 r. poz. 252.

gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Podkreślono, że osiągnięcie tego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju. Jednym z celów realizacji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski. Działania w tym zakresie skoncentrują się na objęciu ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych.

„Krajowy program ochrony i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”³ jest kluczowym dokumentem strategicznym, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Celem głównym realizacji programu krajowego jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

- optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym oraz centralnym,
- wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami poprzez merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami oraz podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego,
- budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości oraz tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

W ramach kierunku działania „Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym” planowane do podjęcia zadania obejmują:

- szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym,
- budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym,
- merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach, w którym planuje się stworzenie w wybranych Oddziałach Terenowych Narodowego Instytutu Dziedzictwa centrów kompetencji ds. uwzględniania dziedzictwa kulturowego w procesach rewitalizacyjnych,
- konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.

³ Uchwała Nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022”, M.P. z 2019 r. poz. 808.

3.2. Relacje „Programu” z wojewódzkimi i powiatowymi dokumentami programowymi

Przy opracowaniu „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” uwzględniono uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z dokumentów na poziomie wojewódzkim, tj. Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Programem opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025 oraz powiatowym, tj. Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 (Aktualizacja 2017).

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze⁴

Cele wyznaczone w Strategii stanowią odpowiedź na wyzwania, którym powinno sprostać województwo, aby podnieść jakość życia, ograniczyć wykluczenie społeczne i bezrobocie, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Celem strategicznym w zakresie kultury i dziedzictwa jest wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia. Wyzwania, jakie stoją przed samorządem województwa w zakresie kultury i dziedzictwa zostały określone następująco: atrakcyjność turystyczna województwa mazowieckiego, udział sektora kreatywnego w tworzeniu PKB, dostępność instytucji prowadzących działalność kulturalną oraz stan obiektów zabytkowych w województwie.

Uzupełnieniem celów strategicznych jest cel ramowy pn. Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia. Będzie on wymagał realizacji działań w następujących kierunkach:

- wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu,
- upowszechnienie kultury i twórczości,
- kreowanie miast jako centrów aktywności kulturalnej,
- wspieranie rozwoju przemysłu kreatywnego,
- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej.

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami wśród działań rozwojowych wspierających realizację powyższych celów zaplanowano następujące działania:

Działanie 32.1. Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory przyrodnicze (w szczególności w obszarach pasm turystycznych).

⁴ Uchwała Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 roku w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku

Działanie 32.2. Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych.

Działanie 32.3. Ochrona spuścizny kulturowej regionu (materialnej i niematerialnej).

Działanie 32.4. Rozwój systemu obsługi turystów (zaplecza turystycznego i systemu informacji turystycznej).

Działanie 33.1. Rozwój zaplecza instytucjonalnego kultury i digitalizacja zasobów.

Działanie 33.2. Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej regionu.

Działanie 33.3. Wspieranie edukacji kulturalnej i artystycznej.

Działanie 34.1. Wykorzystywanie ośrodków miejskich do tworzenia i promowania kultury.

Działanie 34.2. Promowanie Warszawy jako europejskiego ośrodka kultury.

Działanie 35.1. Wspieranie inicjatyw gospodarczych w sektorze kreatywnym.

Działanie 36.1. Wspieranie przedsiębiorczości w obszarze kultury.

W uszczegółowieniu kierunków podkreślono, że planowane działania w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego powinny pozwolić na synergiczne ich wykorzystanie poprzez poprawę atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe regionu. Historyczne obiekty i zespoły zabytkowe wraz z otoczeniem oraz historyczne szlaki wodne powinny podlegać konserwacji, renowacji, a wybrane obiekty adaptacji na cele użyteczności publicznej. Istotnym elementem ochrony dziedzictwa powinno być tworzenie parków kulturowych, jak też inne formy ochrony krajobrazu kulturowego. W ramach upowszechniania wiedzy o regionie oraz promowania kultury i twórczości, wskazana jest cyfryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego w celu ich standaryzacji i zwiększenia dostępności.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego⁵

Samorząd Województwa Mazowieckiego prowadzi politykę rozwoju, dążąc do zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju, zachowania spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, wzrostu konkurencyjności gospodarki regionu oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Zintegrowane planowanie rozwoju województwa mazowieckiego łączy aspekty społeczne, gospodarcze i środowiskowe. W zakresie zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego w „Planie” postuluje się następujące działania:

- opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego,
- opracowanie kryteriów oceny wartości i wyboru dóbr kultury współczesnej,
- identyfikację wartościowych obiektów i obszarów dóbr kultury współczesnej o charakterze ponadlokalnym oraz ich ochronę poprzez ustalenia w gminnych dokumentach planistycznych (w tym miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego),
- rozszerzenie listy miejsc objętych statusem pomnika historii,

⁵ Uchwała nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

- ❖ zachowanie ładu przestrzennego lub jego kreowanie, szczególnie w miejscach o istotnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego poprzez:
 - ❏ ochronę i kształtowanie struktur przestrzennych historycznych miast i wsi w oparciu o ochronę pola ekspozycji i eksponowanie dominant architektonicznych, kształtowanie przestrzeni publicznych w nawiązaniu do tradycji miejsca,
 - ❏ eksponowanie w strukturze przestrzennej ośrodków miejskich i wiejskich najcenniejszych zasobów dziedzictwa regionu,
 - ❏ kształtowanie i ochronę krajobrazów kulturowych m.in. poprzez utworzenie parków kulturowych,
- ❖ adaptację obiektów zabytkowych dla współczesnych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych,
- ❖ zagospodarowanie i udostępnianie stanowisk archeologicznych posiadających czytelną formę krajobrazową w celach dydaktycznych, naukowych i turystycznych,
- ❖ współpracę międzyregionalną w zakresie zachowania i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego (tradycji historycznych, śladów osadnictwa, dziedzictwa kultury ludowej) dla rozwoju produktów turystyki kulturowej,
- ❖ kreowanie ośrodków budowania tożsamości kulturowej regionu.

Program opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025⁶

Misją opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim jest podniesienie skuteczności opieki nad zabytkami i dziedzictwem niematerialnym w województwie mazowieckim. W odpowiedzi na zdiagnozowane kluczowe problemy wyznaczone zostały cztery obszary strategiczne (obszary koncentracji działań), w których będą lokowane propozycje rozwiązań tych problemów, a więc – poszczególne cele strategiczne i przedsięwzięcia służące realizacji tych celów. Wyznaczone zostały następujące obszary strategiczne:

- A. Edukacja kształtująca świadomość i postawy.
- B. Optymalizacja systemu dostępu właścicieli zabytków do środków.
- C. Skuteczne narzędzia działania.

W obszarze strategicznym A. Edukacja kształtująca świadomość i postawy usytuowano cele związane z kształtowaniem świadomości i postaw pożądaných z punktu widzenia opieki nad zabytkami i troski o dziedzictwo. Zidentyfikowano dwa cele:

- Cel A.1. Wsparcie edukacyjne samorządów lokalnych i właścicieli zabytków, w którym wskazano na konieczność stałego podnoszenia wiedzy fachowej gminnych i powiatowych specjalistów zajmujących się na obu poziomach administracji lokalnej opieką nad zabytkami.

⁶ Uchwała nr 169/21 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie „Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025”.

Cel A.2. Kształtowanie postawy zainteresowania dziedzictwem, tj. promowanie wśród lokalnych społeczności zainteresowania dziedzictwem oraz zaangażowanie osób w różnym wieku w propagowanie wiedzy o dziedzictwie i podtrzymywanie tradycji.

W obszarze strategicznym B. Optymalizacja systemu dostępu właścicieli zabytków do środków usytuowano cele związane ze zwiększeniem efektywności finansowania opieki nad zabytkami. Zidentyfikowano następujące cele:

Cel B.1. Zoptymalizowanie systemu dotacji wojewódzkich poprzez wspieranie różnego rodzaju właścicieli obiektów zabytkowych w finansowaniu prac przy zabytkach.

Cel B.2. Dbłość o zabytki własne województwa poprzez kontynuowanie udoskonalania metody podziału środków pomiędzy różnego rodzaju wnioskodawców z uwzględnieniem priorytetów Samorządu Województwa.

W obszarze strategicznym C. Skuteczne narzędzia działania usytuowano cele skierowane na wzmocnienie skutecznej ochrony najbardziej wrażliwego dziedzictwa przed zniszczeniem i współpracy międzysektorowej dla ratowania zabytków. Zidentyfikowano następujące cele:

Cel C.1. Ograniczanie ryzyka utraty najbardziej zagrożonych elementów dziedzictwa poprzez dokonanie systematycznej inwentaryzacji i dokumentacji dziedzictwa architektury po 1918 r. województwa mazowieckiego oraz wydanie publikacji na ten temat oraz inwentaryzacji stylów architektury drewnianej.

Cel C.2. Wzmocnienie potencjału promocyjnego zabytków poprzez skuteczną promocję mniej znanych elementów dziedzictwa w województwie mazowieckim w serwisach internetowych, promocja zabytków dotowanych przez Samorząd Województwa oraz stworzenie platformy zintegrowanego systemu informacji o zabytkach w ramach Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej.

Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 (Aktualizacja 2017)⁷

Wizja Powiatu Pruszkowskiego została określona następująco: „Powiat pruszkowski to miejsce, które pozwala mieszkańcom w pełni korzystać zarówno z zalet bycia częścią stołecznej aglomeracji, jak i z dobrych stron spokojnego życia na uboczu. W powiecie pruszkowskim estetyczna, pełna zieleni przestrzeń publiczna i spokojne sąsiedztwo współgrają ze sprawną infrastrukturą oraz różnorodną bazą nowoczesnych usług i przemysłu, a rozwój oparty jest na współpracy terytorialnej i partycypacji.” Wypracowano 19 celów strategicznych, podzielonych na 5 obszarów tematycznych. W obszarze tematycznym pn. wysoki standard zamieszkania i wypoczynku jako jeden z celów przyjęto poprawę ładu przestrzennego i zapewnienie odpowiedniej ilości zieleni na

⁷ Uchwała nr XLIV/376/2018 Rady Powiatu Pruszkowskiego z dnia 24 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia programu rozwoju powiatu pruszkowskiego: Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 Aktualizacja 2017.

terenach zurbanizowanych, aby powiat wyróżniał się wysoką estetyką i atrakcyjnością. Jednocześnie w ramach diagnozy wskazano, że funkcje turystyczne i rekreacyjne nie odgrywają znacznej roli w życiu społeczno-gospodarczym powiatu. Zabytki i inne atrakcje turystyczno-krajoznawcze mają rangę lokalną i w kontekście metropolii warszawskiej nie stanowią znaczących aktywów konkurencyjnych powiatu.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego gminy

Postanowienia „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” są zgodne z wyznaczonymi kierunkami polityki przestrzennej gminy, tj.: „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn”, „Gminnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Raszyn na lata 2016-2023 – Integracja Społeczna i Terytorialna”, a także miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn⁸

Głównymi celami rozwoju gminy jest stworzenie warunków dla dynamicznego i harmonijnego rozwoju społeczno-gospodarczego, ugruntowanie znaczenia Raszyna jako wielofunkcyjnego ośrodka lokalnego oraz zrównoważony rozwój. Jednym z celów zagospodarowania przestrzennego gminy jest ochrona krajobrazu kulturowego m.in. poprzez:

- zachowanie historycznych układów urbanistycznych,
- projektowanie nowych obiektów w nawiązaniu do tradycyjnego charakteru zabudowy lub w innych formach harmonizujących z krajobrazem kulturowym.

W Studium wskazano, że dla kształtowania zagospodarowania przestrzennego i uporządkowania przestrzeni, należy uwzględnić wymogi ochrony dziedzictwa kulturowego szczególnie na obszarach o znacznych walorach kulturowych, ponieważ jednym z istotnych elementów ochrony dziedzictwa kulturowego jest tożsamość regionalna, budowana poprzez pielęgnowanie i kultywowanie wartości lokalnej kultury materialnej i niematerialnej. Największe znaczenie ma to w przypadku terenów, gdzie jest nagromadzenie zabytków i miejsc pamięci, a także w odniesieniu do przestrzeni publicznych.

Cenne zespoły przestrzenne, przedstawiające wartość historyczną, zachowały się w dość dobrym stanie. Nie zachowały się natomiast założenia średnich i małych własności ziemskich. W znacznym stopniu zachowała się wykształcona historyczna sieć drogowa. Zasoby środowiska kulturowego: obszary, obiekty i stanowiska archeologiczne znajdujące się na obszarze gminy podlegają ochronie jako wpisane do rejestru zabytków.

⁸ Uchwała Nr LX/590/14 Rady Gminy Raszyn z dnia 21 października 2014 roku w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn

W Studium podkreślono, że jednym z istotnych elementów ochrony dziedzictwa kulturowego jest tożsamość lokalna, budowana poprzez pielęgnowanie i kultywowanie wartości lokalnej kultury materialnej i niematerialnej. Istotnym czynnikiem jest stan społecznej świadomości historycznej, poczucie wspólnoty dziejów, tradycji, norm i wzorów zachowań. Zagrożeniem dla zachowanych wartości kulturowych istniejących układów przestrzennych oraz zabytkowych zespołów, elementów sieci osiedleńczej, stanowisk archeologicznych jest „urbanizacja” terenów gminy. Obiektami mającymi duże znaczenie kulturowe są:

- krzyże i kapliczki często stawiane na granicy majątków, np. w Wypędach,
- mogiła poległych z pomnikiem Matki Boskiej w Raszynie,
- pamiętkowy kamień na grobli w Falentach,
- pomnik męczeństwa Polaków z 1943 r. w Falentach.

Odnosnie dziedzictwa kulturowego na terenie gminy przyjęto następujące cele polityki przestrzennej i kierunków zagospodarowania przestrzennego, tj. ochronę i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego ze względu na wartości oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla podniesienia jakości życia. Uwzględniono następujące kierunki działań:

- zachowanie układu urbanistyczny rynku w Raszynie wraz z zachowanymi budynkami stanowiącymi pierzeję zachodnią,
- zachowanie obiektów: Austerii, wozowni, stajni, kramów, karczmy, przedszkola, kościoła pod wezwaniem św. Szczepana i św. Anny, plebani,
- zachowanie zespołu przestrzennego związanego z bitwą pod Raszynom – „Reduta Raszyńska”. W skład reduty wchodzi: szaniec artyleryjski, kapliczka, figura Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, mogiła z kamieniem pamiętkowym,
- ochronę kapliczek przydrożnych oraz Figury Matki Bożej Niepokalanie Poczętej,
- zachowanie zespołu pałacowo-parkowego Falenty wraz z budynkami pałacu, oranżerii, bramy neogotyckiej, budynku mieszkalnego, bramy z kordegardą, oficyny „dużej”,
- zachowanie cmentarza w pobliżu Puchał,
- zachowanie i uczytelnienie pozostałości parku podworskiego w Dawidach Bankowych,
- zachowanie właściwej skali zabudowy w otoczeniu ww. obiektów,
- ochronę wszystkich elementów środowiska posiadających wartości przestrzenne i kulturowo-przyrodnicze,
- ochronę wszelkich dóbr kultury, obiektów zabytkowych, stanowisk archeologicznych,
- ochronę obiektów nie objętych ochroną prawną, a posiadających wartości kulturowe,
- propagowanie w społeczności lokalnej wiedzy o wartościach kulturowo-przyrodniczych na obszarze gminy jako wyrazu tożsamości lokalnej.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Dla obszaru Gminy Raszyn obowiązują następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których ustalona została ochrona zabytków i dziedzictwa kultury:

- ❖ Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn dla wsi Falenty Nowe, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr 187/XLI/97 z dnia 04.09.1997r, Dziennik Urzędowy Woj. Warszawskiego Nr 54, poz. 180 z dnia 05.11.1997r.
- ❖ Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr 109/XXIII/00 z dnia 30.03.2000r, Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 54, poz. 565 z dnia 24.05.2000r.
- ❖ Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr 132/XXV/00 z dnia 15.06.2000r., Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 87, poz. 879 z dnia 09.08.2000r.
- ❖ Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn dla części terenów we wsi Słomin, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr 196/XXXVII/01 z dnia 19.04.2001r., Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 130, poz. 1776 z dnia 28.06.2001r.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Sękocin Nowy, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VIII/47/03 z dnia 29.04.2003r., Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 189, poz. 4756 z dnia 14.07.2003r.
- ❖ Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn obejmującego część terenów położonych we wsi Sękocin Stary, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XVIII/103/03 z dnia 09.10.2003r., Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 303, poz. 8017 z dnia 04.12.2003r.
- ❖ Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn obejmującego część terenów położonych we wsi Janki, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XIX/122/03 z dnia 06.11.2003r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 319, poz. 10187 z dnia 27.12.2003r.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Sękocin Las i Sękocin Stary, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXII/161/04 z dnia 05.02.2004r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 82, poz. 2040 z dnia 09.04.2004r.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w Gminie Raszyn – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXV/512/04 z dnia 07.10.2004r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 296, poz. 8104 z dnia 04.12.2004r.
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych we wsi Nowe Grocholice – część I i część II w Gminie Raszyn, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXVI/622/04 z dnia 21.10.2004r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 310, poz. 10081 z dnia 18.12.2004r.
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Sękocin Stary, Sękocin Nowy Janki, Falenty, wsi Wypędy, Puchały w dwóch etapach – Etap I (wieś

Wypędy), Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXVI/623/04 z dnia 21.10.2004r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 316, poz. 10404 z dnia 24.12.2004r.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn dla części terenów we wsiach Falenty Nowe, Dawidy Bankowe, Łady i Falenty, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LVII/905/05 z dnia 22.09.2005r Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 256, poz. 8357 z dnia 22.11.2005r

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części terenów położonych we wsi Rybie w gminie Raszyn – obszar I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LIX/982/05 z dnia 27.10.2005r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 266, poz. 8711 z dnia 06.12.2005r

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych we wsi Raszyn po zachodniej stronie Alei Krakowskiej – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LIX/983/05 z dnia 27.10.2005r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 266, poz. 8712 z dnia 06.12.2005r

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy, Dawidy Bankowe, Łady, Podolszyn Nowy – Obszar I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LIX/984/05 z dnia 27.10.2005r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 266, poz. 8713 z dnia 06.12.2005r

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych we wsi Raszyn po wschodniej stronie Al. Krakowskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LXI/1003/05 z dnia 15.12.2005r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 24, poz. 823 z dnia 06.02.2006r.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w Gminie Raszyn – część II, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VI/50/07 z dnia 8 marca 2007r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 89, poz. 2139 z dnia 16.05.2007r.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w gminie Raszyn – część III, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VI/51/07 z dnia 8 marca 2007r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 89, poz. 2140 z dnia 16.05.2007r.

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy, Dawidy Bankowe, Łady, Podolszyn Nowy – Obszar I, uchwalonego uchwałą Nr LIX/984/05 Rady Gminy Raszyn z dnia 27 października 2005r., Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XII/174/07 z dnia 20 września 2007r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 241, poz. 6975 z dnia 25.11.2007r.

Zmiana „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn dla części terenów we wsiach Falenty Nowe, Dawidy Bankowe, Łady i Falenty”, uchwalonego Uchwałą Nr LVII/905/05 Rady Gminy Raszyn z dnia 22 września 2005 r., Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XII/175/07 z dnia 20 września 2007r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 241, poz. 6976 z dnia 25.11.2007r.

Zmiana „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Sękocin Stary, Sękocin Nowy, Janki, Falenty, wsi Wypędy, Puchały w dwóch etapach –Etap I (wieś Wypędy)” uchwalonego uchwałą Nr XXXVI/623/04 z dnia 21 października

- 2004 r., Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XII/176/07 z dnia 20 września 2007r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 241, poz. 6977 z dnia 25.11.2007r.
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyń – obszar I , obejmujący część wsi Sękocin Stary i Sękocin Nowy, Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XXIII/430/08 z dnia 31 lipca 2008r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 174, poz. 6230 z dnia 13.10.2008r.
 - Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyń dla części terenów położonych we wsi Słomin (rejon ulicy Sarenki) oraz dla części terenów położonych we wsi Sękocin Nowy i części terenów położonych we wsi Słomin, Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XXIII/431/08 z dnia 31 lipca 2008r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 174, poz. 6231 z dnia 13.10.2008r.
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego uchwalonego uchwałą Rady Gminy Raszyń nr LXI/1003/05 z dnia 15 grudnia 2005r. (rejon ulic: Al. Krakowska, Szkolna, Unii Europejskiej oraz rejon ul. Nadrzecznej we wsi Raszyń), Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XXIV/465/08 z dnia 25 września 2008r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 194, poz. 7060 z dnia 14.11.2008r.
 - Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsiach Dawidy, Dawidy Bankowe, Łady, Podolszyn Nowy-obszar II, Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XXXVI/647/09 z dnia 10 września 2009r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 180, poz. 5112 z dnia 13.11.2009r.
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Nowe Grocholice, uchwalonego uchwałą Nr XXXVI/622/04 Rady Gminy Raszyń z dnia 21 października 2004 r., Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XXXVI/648/09 z dnia 10 września 2009r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 180, poz. 5113 z dnia 13.11.2009r.
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych we wsi Raszyń po zachodniej stronie Alei Krakowskiej - część I, Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XXXVI/649/09 z dnia 10 września 2009r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 180, poz. 5114 z dnia 13.11.2009r.
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w Gminie Raszyń – część III w rejonie ul. Falenckiej, Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XLIII/729/10 z dnia 25.02.2010r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 124, poz. 2749 z dnia 24.06.2010r.
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w Gminie Raszyń – część I (obszar I), Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XLIX/816/10 z dnia 15.07.2010r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 160, poz. 3969 z dnia 06.09.2010r.
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w Gminie Raszyń – część III, Uchwała Rady Gminy Raszyń nr XLIX/817/10 z dnia 15.07. 2010 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 160, poz. 3970 z dnia 06.09.2010
 - Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego we wsi Falenty i Falenty Nowe w Gminie Raszyń – część I (obszar II),

Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VII/57/11 z dnia 28.04.2011 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 144, poz. 4583 z dnia 11.08.2011 r.

Miejscowy Plan zagospodarowania przestrzennego rejonu ulic: Piasta i Lotniczej we wsi Raszyn, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XI/112/11 z dnia 17 sierpnia 2011r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. Nr 158, poz. 4985 z dnia 31.08.2011

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Łady i Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXV/305/12 z dnia 04.09.2012r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 16.10.2012r. poz. 6844

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części terenów położonych we wsi Rybie w Gminie Raszyn – obszar I, w rejonach: ul. Malinowej i ul. Relaksu – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXI/315/12 z dnia 25.09.2012r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 19.10.2012r. poz. 7006

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części terenów położonych we wsi Raszyn po wschodniej stronie Alei Krakowskiej – rejon ul. Mickiewicza – część II, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXVIII/349/12 z dnia 27 listopada 2012r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 20.12.2012r. poz. 10008

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Laszczki – rejon ul. Leśnej w Gminie Raszyn, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXVIII/350/12 z dnia 27 listopada 2012 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz z dnia 20.12.2012r. poz. 10009

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn – Obszar V obejmujący część wsi Janki, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXIII/390/13 z dnia 21 lutego 2013r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 12.03.2013r. poz. 2928

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, dla terenów położonych we wsi Raszyn po wschodniej stronie Alei Krakowskiej rejon ul. Unii Europejskiej, ul. Szkolnej i ul. Poniatowskiego – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXV/407/13 z dnia 25 kwietnia 2013r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 10.06.2013r. poz. 6537

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Podolszyn Nowy w Gminie Raszyn – rejon ul. Olszynowej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XL/442/13 z dnia 30 sierpnia 2013r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 11.09.2013r. poz. 9587

Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy, Dawidy Bankowe, Łady, Podolszyn Nowy – obszar I – rejon rzeki Raszynki, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLI/451/13 z dnia 26 września 2013r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 23.10.2013r. poz. 10595

Zmiana Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Raszyn dla części terenów położonych we wsiach Falenty Nowe, Dawidy Bankowe, Łady, Falenty – rejon rzeki Raszynki, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLI/452/13 z dnia 26 września 2013r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 23.10.2013r. poz. 10596

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Raszyn po zachodniej stronie Alei Krakowskiej - rejon ul. Jasnej, Uchwała Rady

Gminy Raszyn nr XLIX/508/14 z dnia 6 marca 2014r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz z dnia 14.03.2014r. poz. 2587

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Raszyn po zachodniej stronie Alei Krakowskiej - rejon ul. Słowikowskiego i ul. Prostej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIX/509/14 z dnia 6 marca 2014r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 14.03.2014r. poz. 2588

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Oleńki, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LIII/523/14 z dnia 24 kwietnia 2014r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz z dnia 11.06.2014r. poz. 5974.

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych we wsi Raszyn po zachodniej stronie Alei Krakowskiej – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr II/14/14 z dnia 29 grudnia 2014r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 04.02.2015r. poz. 962

- Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych we wsi Raszyn po wschodniej stronie Alei Krakowskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr II/15/14 z dnia 29 grudnia 2014r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 20.01.2015r. poz. 512

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Raszyn po zachodniej stronie Alei Krakowskiej rejon ul. Gałczyńskiego, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VI/48/15 z dnia 26 marca 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 23.06.2015r. poz. 5682

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla części terenów położonych we wsi Sękocin Stary – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr IX/73/15 z dnia 28 maja 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 29.06.2015r. poz. 5779

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Puchały w Gminie Raszyn – rejon ul. Sokołowskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr IX/74/15 z dnia 28 maja 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 23.06.2015r. poz. 5683

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Słomin po wschodniej stronie Alei Krakowskiej w Gminie Raszyn – Obszar I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr IX/75/15 z dnia 28 maja 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 23.06.2015r. poz. 5684

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Sękowin Nowy po wschodniej stronie Alei Krakowskiej w Gminie Raszyn – rejon ul. 6-go Sierpnia, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr IX/76/15 z dnia 28 maja 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 23.06.2015r. poz. 5685

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Rybie w Gminie Raszyn – Obszar III – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr X/92/15 z dnia 30 czerwca 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 22.07.2015r. poz. 6415

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Rybie w Gminie Raszyn – Obszar III – część II, Uchwała Rady Gminy Raszyn

nr X/93/15 z dnia 30 czerwca 2015r Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 22.07.2015r. poz.6416

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Rybie w Gminie Raszyn – rejon ul. Kasztanowej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XV/151/15 z dnia 19 listopada 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 15.12.2015 r. poz. 11189

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Raszyn po wschodniej stronie Alei Krakowskiej – rejon ul. Młynarskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XV/152/15 z dnia 19 listopada 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 15.12.2015 r. poz. 11189

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Rybie w Gminie Raszyn – Obszar III – część III, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XV/153/15 z dnia 19 listopada 2015r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 21.12.2015 r. poz. 11619

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty w Gminie Raszyn – rejon ul. Sokołowskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XVII/170/15 z dnia 28 grudnia 2015 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 26.02.2016 r. poz. 1947

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy w Gminie Raszyn – rejon ul. Górnej i ul. Warszawskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXVI/254/16 z dnia 19 września 2016 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 04.10.2016 r. poz. 8531

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – Obszar II, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXVIII/266/16 z dnia 4 listopada 2016r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 15.11.2016 r. poz. 9720

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Warszawskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXI/295/2017 z dnia 26 stycznia 2017 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 10.03.2017 r. poz. 2332

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn – rejon ul. ul. Starzyńskiego i ul. Kwiatów Polnych, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXI/296/2017 z dnia 26 stycznia 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 22.02.2017 r. poz. 1811

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – Obszar III, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXI/297/2017 z dnia 26 stycznia 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 22.02.2017 r. poz. 1812

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Długiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXIV/318/17 z dnia 30 marca 2017 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 25.04.2017 r. poz. 4109

- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – Obszar II, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXV/328/17 z dnia 27 kwietnia 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 07.06.2017 r. poz. 5232
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty w Gminie Raszyn – rejon ul. Poniatowskiego, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXVI/341/17 z dnia 24 maja 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 21.06.2017 r. poz. 5508
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – Obszar I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIII/386/17 z dnia 28 września 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 08.12.2017 r. poz.11626
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty Nowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Grudzi i ul. Willowej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIII/387/17 z dnia 28 września 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 08.12.2017 r. poz.11627
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – Obszar IV, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIII/389/17 z dnia 28 września 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 08.12.2017 r. poz.11628
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Kmicica, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIII/390/17 z dnia 28 września 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 08.12.2017 r. poz.11629
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty w Gminie Raszyn – rejon Al. Krakowskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIII/391/17 z dnia 28 września 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 08.12.2017 r. poz.11630
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Rybie w Gminie Raszyn – rejon ul. Raszynskiej i ul. Białobrzeskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLVII/427/2017 z dnia 29 listopada 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 16.12.2017 r. poz. 12204
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Janki w Gminie Raszyn – rejon ul. Sokołowskiej i ul. Wspólnej – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLVI/425/2017 z dnia 29 listopada 2017r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 02.01.2018 r. poz. 19
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Łady w Gminie Raszyn – rejon ul. Długiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr L/466/2018 z dnia 8 marca 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 09.04.2018r. poz. 3601
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Podolszyn Nowy w Gminie Raszyn – rejon ul. Długiej, Uchwała Rady Gminy

Raszyn nr L/467/2018 z dnia 8 marca 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 09.04.2018 r. poz.3602

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Raszyn 01 w Gminie Raszyn – rejon Południowej Obwodnicy Warszawy, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LII/477/2018 z dnia 18 kwietnia 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 16.05.2018 r. poz. 5306

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Janki w Gminie Raszyn – rejon ul. Sokołowskiej i ul. Wspólnej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LII/478/2018 z dnia 18 kwietnia 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 16.05.2018 r. poz. 5305r.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty Nowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Grudzi i ul. Willowej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LVII/521/18 z dnia 30 sierpnia 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 02.10.2018 r. poz. 9204

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Jaworowa w Gminie Raszyn – rejon Południowej Obwodnicy Warszawy, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LVII/532/18 z dnia 14 września 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 02.10.2018 r. poz. 9205

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy w Gminie Raszyn – rejon Południowej Obwodnicy Warszawy – część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LVII/534/18 z dnia 14 września 2018 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 02.10.2018 r. poz. 9206

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy w Gminie Raszyn – rejon ul. Warszawskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VIII/69/2019 z dnia 21 marca 2019 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 27.05.2019 r. poz. 6709

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Dawidy Bankowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Miklaszewskiego i ul. Starzyńskiego, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr VIII/70/2019 z dnia 21 marca 2019 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 27.05.2019 r. poz. 6710

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty Nowe w Gminie Raszyn – rejon ul. Modrzewiowej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XXXIII/271/2020 z dnia 29 października 2020 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 03.12.2020 r. poz. 11995

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Raszyn 01 – rejon ul. Godebskiego, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIV/374/2021 z dnia 9 września 2021 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 11.10.2021 r. poz. 8671

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsiach Łady i Podolszyn Nowy w Gminie Raszyn – Obszar III- część I, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIV/376/2021 z dnia 9 września 2021 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 11.10.2021 r. poz. 8672

- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Janki w Gminie Raszyn – rejon po zachodniej stronie ul. Mszczonowskiej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr XLIV/373/2021 z dnia 9 września 2021 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 15.10.2021 r. poz. 8875
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Łady w Gminie Raszyn – rejon ul. Bakaliowej, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LIII/464/2022 z dnia 24 lutego 2022 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 31.03.2022 r. poz. 3740
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenów położonych we wsi Falenty w Gminie Raszyn – rejon oczyszczalni ścieków, Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LIII/465/2022 z dnia 24 lutego 2022 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 31.03.2022 r. poz. 3741.
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenu położonego we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – rejon ul. Sokołowskiej i ul. Zdrojowej - Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LVI/491/2022 z dnia 28 kwietnia 2022 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 09.06.2022 r. poz.6397.
- ❖ Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części terenu położonego we wsi Wypędy w Gminie Raszyn – rejon węzła Wypędy - Uchwała Rady Gminy Raszyn nr LVI/492/2022 z dnia 28 kwietnia 2022 r. Dziennik Urzędowy Woj. Maz. z dnia 09.06.2022 r. poz.6398.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Raszyn na lata 2016-2023 – Integracja Społeczna i Terytorialna⁹

Celem realizacji „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Raszyn na lata 2016-2023 – Integracja Społeczna i Terytorialna” jest poprawa jakości życia, ułatwiony dostęp do infrastruktury społecznej umożliwiającej organizację życia społecznego oraz efektywne zagospodarowanie przestrzeni publicznej w obszarze rewitalizacji. Jako obszar rewitalizacji wskazano północną oraz środkową części Gminy Raszyn, obejmującą następujące podobszary:

- ❖ Podobszar I (najbardziej zurbanizowany teren w gminie) na terenie osiedla Raszyn II.
- ❖ Podobszar II - ulice z sołectwa Falenty: Azalii, Wrzosowa, Opackiego, Magnolii, Kaczeńcowa, aleja Hrabska.

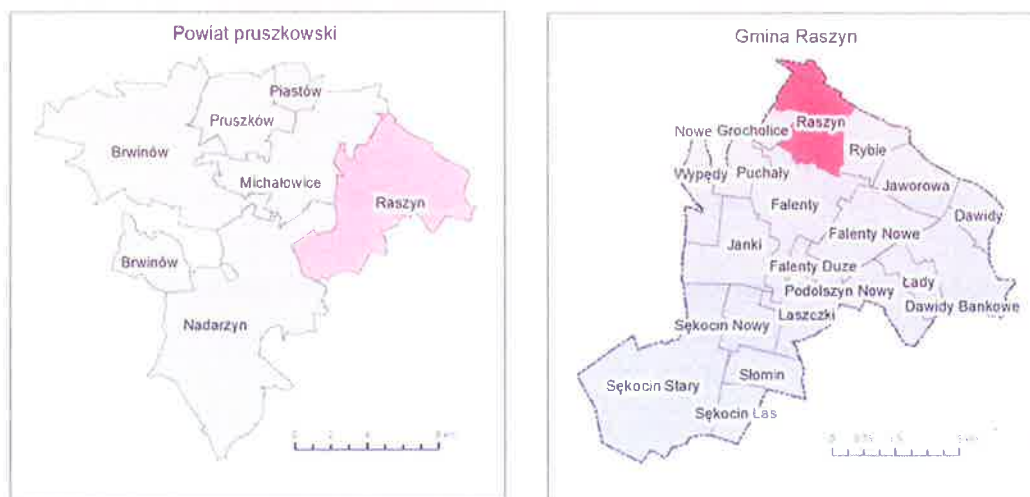
Wizja obszaru rewitalizacji to przyjazne miejsce zamieszkania o wysokim kapitale społecznym oraz uporządkowanej przestrzeni publicznej. Wyznaczono 2 cele strategiczne. W ramach celu strategicznego 2: Zagospodarowana i dostępna dla mieszkańców przestrzeń publiczna wskazano, że największym problemem w sferze przestrzenno-funkcjonalnej jest Al. Krakowska oraz jej otoczenie, oddziałujące w sposób negatywny na mieszkańców pobliskich posesji. Chaos reklamowy, niewystarczające rozwiązania

⁹ Uchwała Nr XLII/379/2017 Rady Gminy Raszyn z dnia 22 września 2017 roku w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Raszyn na lata 2016-2023 - Integracja Społeczna i Terytorialna”

komunikacyjne, szereg barier architektonicznych występujących po obu stronach trasy, utrudniają mieszkańcom oraz osobom prowadzącym działalność gospodarczą codzienne funkcjonowanie. Wśród projektów przewidzianych do realizacji na lata 2016-2023 w zakresie działań, ukierunkowanych na ochronę dziedzictwa kulturowego, ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami, w Programie wyróżniono podstawowe przedsięwzięcie rewitalizacyjne pn. „Poprawa funkcjonalności przestrzennej Al. Krakowskiej”, w którym jako problem w sferze funkcjonalno-przestrzennej wskazano postępującą degradację zabytków w sąsiedztwie Al. Krakowskiej. Przedsięwzięcia uzupełniające dotyczą m.in. adaptacji zabytkowego budynku Austerii i wykorzystanie go do realizacji zadań o charakterze społecznym.

5. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy

Gmina Raszyn to gmina wiejska, położona w województwie mazowieckim w powiecie przuskowskim. Jest gminą wiejską usytuowaną w bezpośrednim sąsiedztwie m.st. Warszawy, od północy i wschodu graniczy z dzielnicami Włochy i Ursynów. Od północnego zachodu graniczy z gminą Michałowice, a od południowego zachodu z gminą Nadarzyn, a od południa i od południowego wschodu z gminą Lesznowola. Administracyjnie w skład gminy wchodzi 19 miejscowości: Dawidy, Dawidy Bankowe, Falenty, Falenty Duże, Falenty Nowe, Janki, Jaworowa, Laszczki, Łady, Nowe Grocholice, Podolazyn Nowy, Puchały, Raszyn, Rybie, Sękocin Las, Sękocin Nowy, Sękocin Stary, Słomin, Wypędy.

Powierzchnia Gminy wynosi 44 km². Dominującym typem pokrycia terenu gminy są użytki rolne. Zajmują one łącznie ok. 65% powierzchni gminy. Gminę Raszyn według danych GUS na 31 grudnia 2021 r. zamieszkiwało 22 033 mieszkańców, w tym 10 585 mężczyzn oraz 11 448 kobiet. Według danych GUS działalność gospodarczą w gminie prowadziły 5103 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON.

Biorąc pod uwagę formę prawną prowadzenia działalności, w sektorze publicznym działało 31 podmiotów, a w sektorze prywatnym – 4816. W sektorze prywatnym 3208 podmiotów to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, pozostałą część stanowiło: 1001 spółek handlowych, 386 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 7 spółdzielni, 16 fundacji, 47 stowarzyszeń i organizacji społecznych.

Na obszarze gminy zlokalizowany jest rezerwat przyrody „Stawy Raszyńskie” o łącznej powierzchni 155,13 ha. Rezerwat został utworzony 16 stycznia 1978 r. w celu zachowania cennego biotopu łąkowego wielu rzadkich gatunków ptaków oraz żerowisk i miejsc odpoczynku ptaków przelotnych. Dodatkowo w południowej części gminy zlokalizowany jest fragment Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, obejmujący część miejscowości Sękocin Las. Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych¹⁰. Wśród ustawowych form ochrony przyrody na terenie gminy znajdują się także pomniki przyrody. Ochroną objęto 7 drzew oraz aleję lipową, w której rośnie 39 drzew.¹¹

5.1. Zarys historii obszaru Gminy¹²

Raszyn jest znany od 1395 r. Był wówczas ośrodkiem parafii, obejmującej dobra szlachty herbu Łada. Początkowo wraz z przyległościami stanowił włość rycerską. Nazwa Raszyn jest znana od XVII w. W 1395 r. nazwa ta brzmiała Raszyńce, potem Raszyniec, której skrótem jest Raszyn. Raszynieccy herbu Łada byli liczącą się na Mazowszu rodziną szlachecką. Od XIV w. postępowało rozdrobnienie pierwotnej własności Ładów. W wyniku rozdrobnienia własności Ładów ukonstytuowały się majątki Raszyniec, Reguły, Górki, Jaworowa, Laszczki, Michałowice, Puchały - Rędziny i inne. Drobne osady rozpadały się na przysiółki, które z kolei stawały się odrębnymi osadami. O powiększenie dóbr, kosztem drobniejszych sąsiadów, zabiegali posiadacze zamożniejsi. W 1533 r. Raszyniec stał się własnością Mikołaja Wolskiego z Gowartowej Woli, współpracownika króla Zygmunta I Starego i królowej Bony. Od tego czasu losy Raszyna związały się z losami dóbr Falenty. 26 stycznia 1549 r. król Zygmunt August, nadał Raszynowi prawo do jednego jarmarku, na św. Stanisława (8 maja) oraz do cotygodniowego targu niedzielnego. Właściciel majątku, Mikołaj Wolski był biskupem wrocławskim, więc po jego śmierci dobra szlacheckie, tj. Jaworowa, Falenty i Raszyn, pozostawały przez pewien czas własnością biskupów wrocławskich. Przed 1598 r. dobra Falenty wraz z Raszynem przejęli Opacy herbu Prus,

¹⁰ Rozporządzenie nr 3 Wojewody Mazowieckiego z dnia 13 lutego 2007 r. w sprawie Warszawskiego Obszaru Chronionego.

¹¹ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody.

¹² Na podstawie:

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, 1880-1902, red. Sulimierski F., Chlebowski B., Wałęwski W., Warszawa.

Kaszuba H., 1999. „Dzieje Raszyna i Falent”, Warszawa.

Libicki P., Libicki M., 2009. Dwory i pałace wiejskie na Mazowszu. Dom Wydawniczy Rebis.

Omiłanowska M., 2005. „Polska Pałace i dwory”. Warszawa.

rodzina senatorska, która związała się z dworem królewskim Wazów. W 1630 r. Zygmunt Opacki przekazał jako darowiznę kościołowi w Raszynie ziemię wsi szlacheckiej Górki. Ziemie kościelne położone były wówczas na wschód od dawnego traktu krakowskiego. Zygmunt Opacki w 1654 r. zakończył budowę nowego, murowanego kościoła. Kościół został konsekrowany w 1655 r. Po śmierci Zygmunta Opackiego właścicielem Raszyna i Falent został jego syn Wojciech Opacki, podkomorzy warszawski, dyplomata, który dbał o dzieło swojego ojca, z jego fundacji powstały dwa ołtarze ozdobne, ambona, dzwonnica oraz mur wokół kościoła w Raszynie. Obraz Chrystusa Ukrzyżowanego w nawie głównej ołtarza Wojciech Opacki sprowadził w 1675 r. Po śmierci Wojciecha Opackiego Falenty i Raszyn przeszły w ręce Stanisława Opackiego oraz jego sukcesorów, były kolejno we władaniu Łosiów, Potockich, Załuskich, Szaniawskich, Przebendowskich. W 1778 r. nabył je Franciszek Rzewuski, które z kolei w 1782 r. sprzedał je Piotrowi Tepperowi Starszemu, bankierowi, kupcowi warszawskiemu, kasjerowi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Lata 80-te XVIII w. były dla Raszyna okresem rozkwitu i świetności. W 1784 r. Piotr Tepper zatrudnił słynnego warszawskiego architekta Szymona Bogumiła Zuga, który dokonał zmian w architekturze pałacu w Falentach i w Raszynie. Nastąpiła wówczas przebudowa i odnowienie kościoła, a także kompleksu budynków zlokalizowanych w centrum. 11 marca 1783 r. Piotr Tepper uzyskał przywilej targowy dla wsi Raszyn od króla Stanisława Augusta (targ poniedziałkowy). W 1784 r. udzielił w Raszynie czasowego przytułku Żydom wypędzonym z Warszawy. Po upadku banku Teppera w 1793 r. Raszyn i Falenty w 1801 r. zostały sprzedane Tomaszowi i Zofii Dangelom. 19 kwietnia 1809 r. miała miejsce bitwa wojsk Księstwa Warszawskiego z Austriakami. Spowodowała duże straty lokalne, uszkodzona została część budynków pobudowanych przez Teppera wokół kościoła. W latach 20-tych XIX w., za Michała Ręgi, właściciela Raszyna w latach 1818-1824, wyprostowano drogę publiczną do Warszawy. Nowy trakt stał się główną arterią wychodzącą z Warszawy na południe Polski. Wybudowanie tego odcinka traktu krakowskiego przyczyniło się do ożywienia urbanizacyjnego w osadach, przez które przechodził. Kolejnymi właścicielami Raszyna byli: Jan Sparmann, Ludwik Sparmann, Hipolit Cieśliński. W 1830 r. dobra Falenty nabył hr. Atanazy Ostrowski herbu Rawicz, kanonik warszawski. Na terenie Raszyna i Falent stacjonowało wojsko rosyjskie, dokonując ogromnych zniszczeń. W 1839 r. nowym właścicielem dóbr falenckich został Jan Augustyn Spiski, kupiec winny, sędzia trybunału handlowego, członek Towarzystwa Dobroczynności. Po jego śmierci, w 1844 r. Falenty i Raszyn nabyła Maria Przeździecka. W 1867 r. przeprowadziła uwłaszczenie chłopów. Na podstawie ukazu z 1864 r. o urządzaniu gmin wiejskich w Polsce, który regulował sytuację prawną-administracyjną w Królestwie Polskim, w 1867 r. rozpoczął działalność Urząd Gminy Falenty z siedzibą w Raszynie. Wójtem został Paweł Zaleski, właściciel folwarku w Jankach. Wydarzenia I wojny światowej zahamowały rozwój miejscowości, a walki rosyjsko-niemieckie na tym odcinku frontu spowodowały poważne zniszczenia. W latach 20-tych XX w. nastąpiło w Raszynie ponowne ożywienie. Zmieniony został przebieg Traktu Krakowskiego, który przeciął rynek w Raszynie i zatarał jego układ urbanistyczny. Uwłaszczenie, parcelacja, osiedlanie kolonistów niemieckich oraz wytyczanie nowych szlaków komunikacyjnych przyczyniło się do urbanizacji gminy. Miejscem powstawania nowej zabudowy przez wiele lat były głównie działki wzdłuż Traktu

Krakowskiego. Pierwsze osiedle mieszkaniowe powstało w Raszynie po 1930 r. na południe od ul. Sportowej. Wzdłuż Traktu Krakowskiego zaczęły lokalizować się drobne zakłady usługowe i produkcyjne. Po 1945 r. obszar gminy Falenty zmniejszył się o prawie jedną trzecią, nazwę gminy zmieniono na Raszyn.

5.2. Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.¹³ Tworzą go układy urbanistyczne i ruralistyczne, dzieła architektury i budownictwa, obiekty sakralne, rezydencjonalne, użyteczności publicznej, obiekty obronne, zabytki techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne, a także zabytki ruchome, zbiory muzealne, zabytki archeologiczne oraz dziedzictwo niematerialne.

Na terenie gminy, poza rezydencją w Falentach, nie było okazałych obiektów. Istniały niewielkie dwory i dworki ziemiańskie, które jednak nie przetrwały do dzisiejszych czasów. Nie wykształciły się również układy urbanistyczne o znaczących wartościach kulturowych.

Zachowany krajobraz kulturowy obszarów wiejskich gminy kształtował się w XIX i na początku XX wieku. Najcenniejszą grupę obiektów zabytkowych stanowią zespół pałacowo-parkowy w Falentach, w przeważającej mierze dzieło Franciszka Marii Lanciego, który w latach 1852-1857 nadał kilkakrotnie przebudowywanej rezydencji eklektyczny charakter, miejsce Bitwy pod Raszynem w 1809 r. z szańcem artyleryjskim i upamiętniającymi to miejsce kapliczką oraz figurą Matki Bożej, układ urbanistyczny Raszyna, kościół pw. Św. Szczepana i Św. Anny, przebudowany przez Szymona Bogumiła Zuga na zlecenie Piotra Teppera Starszego, austerią (dawnym zajazdem pocztowym) z klasycystycznego kompleksu zabudowy wokół kościoła, pobudowanego w latach 1784-1790, plebanią, wikariatką i budynkiem dawnej szkoły z kompleksu zabudowy Zuga.

Krajobraz kulturowy gminy tworzą także zabytkowe figury, kapliczki przydrożne i miejsca upamiętnień. Przy stawie falenckim znajduje się zabytkowa figura przydrożna, wyobrażająca Boga Ojca, rzadko spotykana w Polsce, prawdopodobnie miała upamiętniać zwycięską bitwę. Na rogatkach wsi Wypędy znajduje się krzyż przydrożny z 1894 r. w podziękowaniu Bogu za niedopuszczenie do wsi pomoru, a w Rybiu - figura przydrożna Chrystusa

¹³ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Króla, ufundowana i postawiona w 1853 r. w podziękowaniu za ocalenie od zaraźliwej epidemii cholery. W majątku Falenty jest miejsce uświęcone krwią Polaków, upamiętnione pomnikiem, wystawionym w 1967 r.

Wyjątkowe w skali ponadregionalnej są stanowiska reprezentujące najcenniejsze osady Mazowieckiego Ośrodka Hutniczego z pierwszych wieków naszej ery, będące, drugim po świętokrzyskim, rozpoznanym centrum produkcji metalurgicznej w Europie. Liczne pozostałości po piecach hutniczych, tzw. dymarkach, odkryto w rejonie Falent.

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

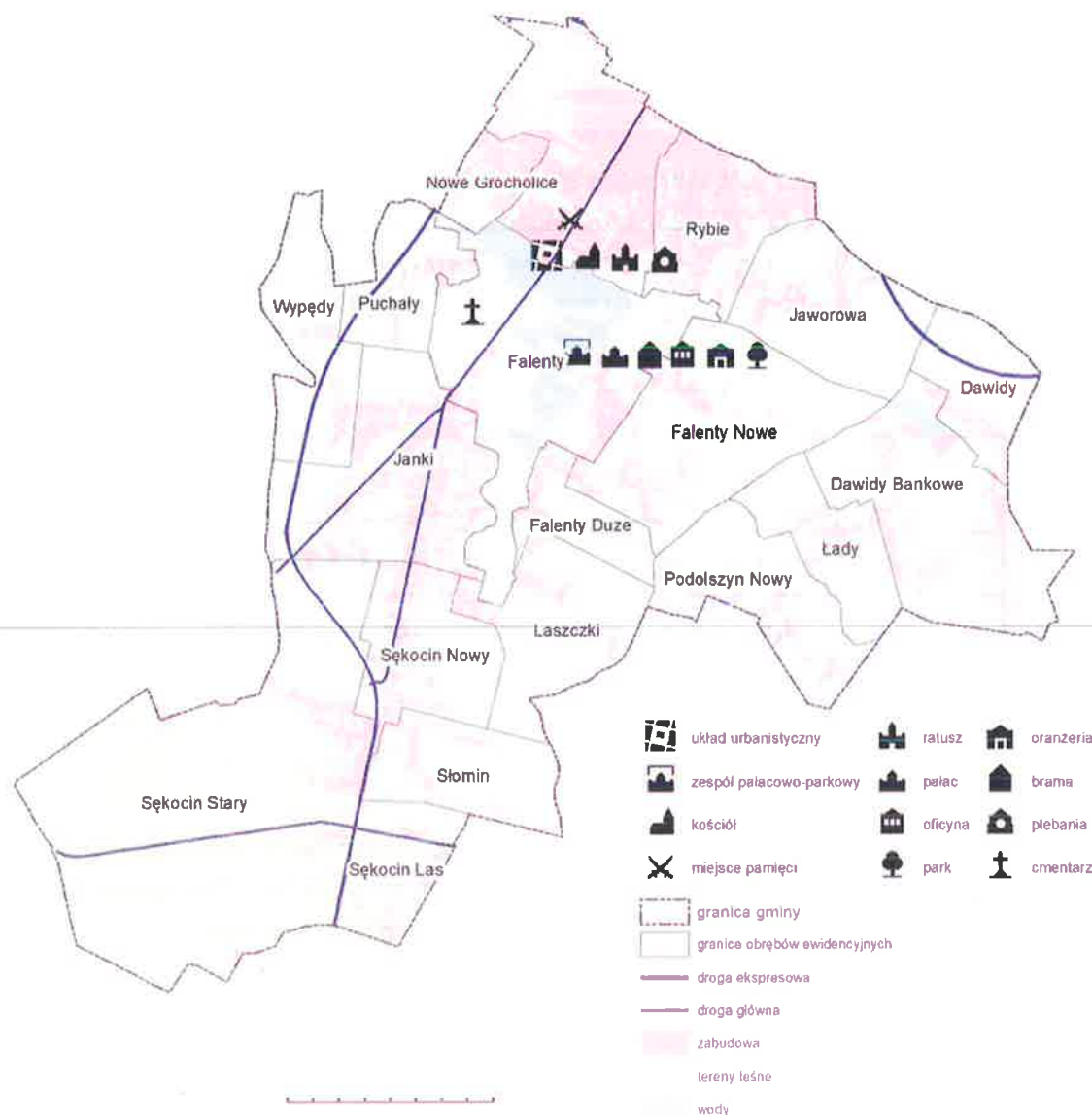
Formami ochrony prawnej zabytków są: wpis do rejestru zabytków, wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy, o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, linii kolejowej, o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej i w zakresie lotniska użytku publicznego.

5.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Rejestr zabytków nieruchomych dla województwa mazowieckiego jest prowadzony przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie (Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków, ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa).

¹⁴ Na podstawie:

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn.
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, 1880-1902, red. Sulimierski F., Chlebowski B., Walewski W., Warszawa
Kaszuba H., 1999. „Dzieje Raszyna i Falent”, Warszawa.
Libicki P., Libicki M., 2009. Dwory i pałace wiejskie na Mazowszu. Dom Wydawniczy Rebis.
Omilanowska M., 2005. „Polska: Pałace i dwory”, Warszawa

Pozostałości układu urbanistycznego historycznego centrum Raszyna, w skład którego wchodzi 1. zespół austerii wraz z dziedzińcem i murami go wydzielającymi, budynek zajazdu, stajnia, wozownia, kramy; 2. budynek poczty; 3. kościół parafialny; 4. plebania; 5. budynek d. szkoły; 6. pozostałości placu rynkowego zwierające się pomiędzy jezdnią Alei Krakowskiej a linią zabudowań zachowanej zachodniej pierzei placu; 7. część historycznego traktu, utrwalonego w przebiegu ul. C. Godebskiego, wraz ze strefą otoczenia wyznaczoną od północy linią rzeki Raszynki, od wschodu zasięgiem występującego zagospodarowania, od południa i zachodu linią grobli, zgodnie z załącznikiem graficznym do decyzji

Historia rynku w Raszynie sięga XVI w. W 1783 r. Piotr Tepper, ówczesny właściciel dóbr raszyńskich, uzyskał potwierdzenie cotygodniowego przywileju od króla Stanisława

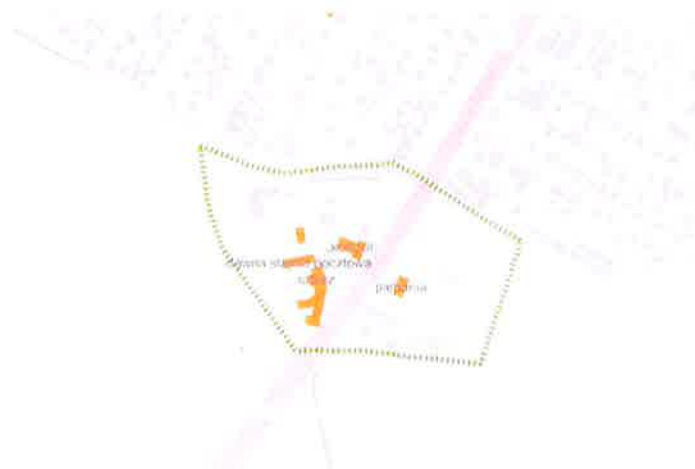
¹⁵ Wykaz obiektów, ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków przekazany przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w piśmie z dnia 30.12.2021 r. (znak: WRD 5133.2.44.2021.AT)

Augusta. Plac przy kościele przekształcił w rynek. Układ przestrzenny i zabudowa zostały zaprojektowane przez Szymona Bogumiła Zuga. Po północnej stronie rynku usytuowany jest kościół pw. Św. Szczepana i Św. Anny. W centralnej części usytuowano austerię, a w skład kompleksu wchodziły także budynek pocztowy ze stajnią, karczma, budynek szkoły, wikariatka, brama wjazdowa i młyn, który został spalony w 1809 r. Po jednej i drugiej stronie ratusza przy rynku stały kramy dla kupców. Na południe były jeszcze dwie bramy prowadzące do wozowni i stajni. Poprzez zmiany przebiegu ciągów komunikacyjnych przeprowadzanych w latach 1818-24 dawny rynek raszyński został niekorzystnie przecięty osią traktu krakowskiego. W wyniku tego podziału wschodnia strona rynku wraz z plebanią została oddzielona od całości kompleksu. Na drogę zabrano całą wschodnio-południową część. Rynek został jeszcze bardziej zniekształcony przy poszerzaniu drogi, tj. wybudowaniu drugiego pasa jezdni w 1970 r.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-443 decyzją z 4 lipca 2005 r.

Ochroną objęty jest układ urbanistyczny historycznego centrum Raszyń, w którego skład wchodzi zespół austerii wraz z wewnętrznym dziedzińcem i murami go wydzielającymi (budynek zajazdu, stajnia, wozownia, kramy), budynek poczty, kościół parafialny, plebania, budynek d. szkoły, pozostałości placu rynkowego, zawierające się pomiędzy jezdnią Al. Krakowskiej a linią zabudowy zachowanej, zachodniej pierzei placu, część historycznego traktu (utrwalony w przebiegu ul. C. Godebskiego) wraz ze strefą otoczenia.

Zespół przestrzenny ukształtowania terenu, małej architektury i zieleni związanych z bitwą pod Raszyńem w r. 1809

Położenie Raszyń na drodze idącej od przeprawy przez Pilicę pod Białobrzegami ku przeprawie na Wiśle pod Warszawą, uczyniło wieś polem walki, stoczonej 19 kwietnia 1809 r. przez korpus Księstwa Warszawskiego pod dowództwem ks. Józefa Poniatowskiego, złożony z 12 000 Polaków i oddziału Sasów (1200 osób) a armią

austriacką pod dowództwem arcyks. Ferdynanda, liczącą do 30 000 ludzi. Korpus polski mimo straty 2000 ludzi utrzymał się na swych stanowiskach. W boju poległ znany poeta i wojak z legionów włoskich Cyprian Godebski, dowodzący 8. pułkiem piechoty. Pamiątką bitwy były napisy na statuach Matki Boskiej w Falentach i Raszynie. W latach 60-tych XX w. został zaprojektowany i wytyczony przez inż. Tadeusza Jaworskiego park o znaczeniu historycznym, który zakładał zachowanie wszystkich pamiątek tego kompleksu.

wpisane do rejestru zabytków pod numerem A-1306 decyzją z 17 kwietnia 1987 r.

Teren bitwy opisany jako „zespół przestrzenny ukształtowania terenu, małej architektury i zieleni związanych z bitwą pod Raszynem w 1809 r.”, obiekty zabytkowe związane z bitwą pod Raszynem: szaniec artyleryjski (gdzie rozmieszczono wtedy ciężką artylerię) wraz z kopcem ziemnym (prawdopodobnie artyleryjski punkt obserwacyjny), mogiła poległych wraz z kamieniem upamiętniającym bitwę pod Raszynem i walki podczas I wojny światowej, kapliczka w kształcie kolumny, stojąca przy starym gościńcu warszawskim (upamiętniająca miejsce, przy którym zostały złożony śmiertelnie ranny płk Cyprian Godebski) wraz z tablicą inskrypcyjną, figura Matki Bożej Niepokalanej Poczęcia (wystawiona w 1828 r. staraniem ks. A. Zieleniewskiego w dwudziestą rocznicę upamiętnienia bitwy) z tablicą inskrypcyjną.

Fot. 1. Teren bitwy pod Raszynem w 1809 r.

Fot. 2. Kamień upamiętniający bitwę pod Raszynem w 1809 r.

Fot. 3. Statua Matki Bożej Poczęcia w Raszynie (1828 r.).

Fot. 4. Szaniec artyleryjski z kopcem ziemnym w Raszynie (1809 r.).

Kościół p.w. Św. Szczepana i Św. Anny wraz z otoczeniem w promieniu 50 m Al. Krakowska 3, Raszyn

Pierwszy, drewniany kościół prawdopodobnie został ufundowany w XIII w. Wzmianki o konsekracji kościoła w Raszynie datowane są na 1497 r. Po przejściu Raszyna przez Opackich w jego miejscu w 1654 r. Zygmunt Opacki, wojewoda dorpacki, ufundował kościół murowany. Utrzymany był w stylu uproszczonego baroku i renesansu, tzw. typu lubelskiego z przebudową klasycystyczną. Jego syn, Wojciech, podkomorzy warszawski, przyozdobił kościół. Na koniec XVIII w. dziedzicem Raszyna został Piotr Tepper, który odnowił kościół w 1790 r. W 1809 r. w trakcie bitwy pod Raszynem świątynia była zamieniona na szpital wojskowy. W latach 1914-15 kościół był poważnie uszkodzony na skutek działań wojennych. W 1939 r. kościół został uszkodzony, przez kilka tygodni służył jako tymczasowy obiekt do przetrzymywania jeńców. W 1956 r. wykonano zewnętrzne otynkowanie kościoła. W 1981 r. do istniejącego kościoła dobudowano poprzeczną nawę. W latach 1982-85 wybudowano nową dzwonnice według projektu Jerzego Cendra. Na szczególną uwagę zasługuje obraz Matki Bożej Różańcowej Raszynskiej.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1096/712 decyzją z 3 maja 1965 r.

Kościół założony na planie prostokąta, salowy, z wyższym nieco prezbiterium i przylegającą do niego czworoboczną zakrystią. Korpus główny przykryty wyniosłym, dwuspadowym dachem z sygnaturką nad wschodnim szczytem, kryty blachą. Fasada trójosiowa, z prostym, barokowym portalem i prostokątnym oknem na osi, zwieńczono surowym, trójkątnym szczytem. Dolna i górna partia elewacji frontowej ożywiona zamkniętymi muszlowo niszami, otynkowany.

Plebania murowana przy kościele pw. Św. Szczepana i Św. Anny Al. Krakowska 6, Raszyn

Plebania została wzniesiona w 1790 r. według projektu Szymona Bogumiła Zuga. W 1908 r. została wyremontowana, przebudowana i powiększona. Obie daty zostały umieszczone w fasadzie frontowej budynku. W latach 1940-45 plebania została

przekształcona w placówkę wojskową niemieckiego Wehrmachtu. Od 1943 r. mieściła się tu szkoła niemiecka. Podczas Powstania Warszawskiego w 1944 r. znajdował się tu szpital wojskowy. Od 1992 r. jest siedzibą dekanatu raszyńskiego.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-1387 decyzją z 3 lipca 1989 r.

Budynek założony na planie wydłużonego prostokąta, parterowy, dach naczółkowy, kryty blachą. Elewacja frontowa siedmioosiowa.

Foto: H. Dąbrowski, 2010 r.

Foto: H. Dąbrowski, 2010 r.

Budynek ratusza (część austerii)
ul. Godebskiego 1, Raszyń

Austeria, budynek dawnego zajazdu pocztowego, wzniesiony w latach 1784-1790 przez właściciela dóbr falenckich, bankiera warszawskiego Piotra Teppera według projektu Szymona Bogumiła Zuga. Zespół ten obejmuje budynek główny – piętrowy, kramy kupieckie, budynek pocztowy ze stajnią i wozownią. Całość z kościołem i plebanią o układzie rynku miała być początkiem założenia miejskiego. Tepper tworząc zmodernizowaną zabudowę o charakterze miejskim, przewidywał rozwój ośrodka, sprowadził Żydów wypędzonych z Warszawy, zabiegał o rozwój handlu, rzemiosła, o zakładanie kramów dla kupców oraz zorganizowanie targu cotygodniowego. Budynek ratusza pełnił rolę centrum życia rozrywkowo-handlowego.

Według przekazów w czasie bitwy w 1809 r. w austerii mieściła się kwatera ks. Józefa Poniatowskiego. W latach 30-tych XX w. w budynku siedzibę miał Urząd Gminy, sąd, szkoła, apteka, herbaciarnia i sklep. Na piętrze znajdowały się pomieszczenia mieszkalne. W latach 1947-67 na piętrze mieściła się Gromadzka Biblioteka Publiczna, a od 1970 r. centrala telefoniczna. Obecnie po remoncie w budynku mieści się Centrum Kultury.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1097/743 decyzją z 7 maja 1962 r.

Budynek założony na planie prostokąta, piętrowy, dziewięcioosiowy. Murowany z cegły, otynkowany. W elewacji frontowej na środku trójosiowy ryzalit. Dach czterospadowy, kryty dachówką. Elewacje boczne są pięcioosiowe.

Zespół pałacowo parkowy, w skład którego wchodzi pałac, oficyna pałacowa, oranżeria oraz park
Al. Hrabstwa 3, Falenty

Pierwsza wzmianka o Falentach znajduje się w Metrykach koronnych w 1434 r. Na początku XVI w. właścicielem Falent był Ratom Wisniewski, od 1533 r. - Mikołaj Wolski, od niego posiadłość nabyli Opaccy, którzy to wystawili pałac. Falenty pozostały w ich rękach do 1698 r. Po nich odziedziczył je w 1700 r. Chryzostom Załuski, biskup warmiński. Od Załuskich dobra te nabył Felicjan Szaniawski, nominat biskup krakowski, a w 1750 r. znowu powrócił do Załuskich. W 1759 r. właścicielem Falent był Ignacy Przebendowski, wojewoda pomorski, następnie w 1778 r. Franciszek Rzewuski, marszałek nadworny, od którego to dobra zostały nabyte w 1782 r. Piotr Tepper, bankier warszawski. W wyniku bankructwa Teppera w 1800 r. dobra przeszły na własność Tomasza Dangła, fabrykanta powozów. W latach 1839-45 należały do rodziny Spiskich, a od 1845 r. do II wojny światowej do rodziny Przeździeckich. Po II wojnie światowej siedziba Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych, ob. Instytut Technologiczno-Przyrodniczy Państwowy Instytut Badawczy.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1012/334 decyzją z 15 stycznia 1962 r.

Rys. 14 Zespół pałacowo-parkowy w Falentach

Rezydencja w Falentach została zaprojektowana przez włoskiego architekta Franciszka Marii Lanciego w latach 1852-1857, który nadał kilkakrotnie przebudowywanej rezydencji eklektyczny charakter. Zygmunt Opacki, starosta piaseczyński, potem podkomorzy warszawski, wznosił ok. 1622 r. murowany pałac. Zniszczony w trakcie wojny północnej i w latach 1710-1717 odbudowany przez Franciszka Załuskiego, wojewodę czernihowskiego. W 1782 r. przebudowany przez Piotra Teppera. Uszkodzony w trakcie bitwy pod Raszynem w 1809 r. i podczas Powstania Listopadowego. Po połowie XIX w. kiedy majątek przejęła Maria Przeździecka, przebudowany został przez Franciszka Marię Lanciego, który nadał mu ostateczny kształt. Lanci powiększył budowlę, odnowił ją i okazałe ozdobił. Z pierwotnego pałacu Zygmunta Opackiego przetrwały piwnice oraz część pomieszczeń parteru. Dobudowane zostały cztery wieże na narożnikach, a od północy wzniesiono piętrowy ryzalit zakończony półkoliście i mieszczący kaplicę.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1012/334 decyzją z 15 stycznia 1962 r.

Budynek założony na rzucie wydłużonego prostokąta, piętrowy, z czterema dwupiętrowymi wieżyczkami narożnymi oraz dobudówkami przy bocznych elewacjach: od południa arkadową galerią łącznikową prowadzącą do oficyny, a od północy zamkniętą półkoliście kaplicą pałacową. Elewacje pokryte pasowym boniowaniem i przecięte prostokątnymi oknami. Dach czterospadowy kryty blachą. Elewacja frontowa trzynastoosiowa. W elewacji frontowej na osi centralnej wejście z ryzalitem.

Rezydencja w Falentach została zaprojektowana przez włoskiego architekta Franciszka Marii Lanciego w latach 1852-1857, który nadał kilkakrotnie przebudowywanej rezydencji eklektyczny charakter. Dobudowana została wówczas oficyna i połączono ją galerią z korpusem głównym.

wpisana do rejestru zabytków pod numerem 1012/334 decyzją z 15 stycznia 1962 r.

Budynek oficyny założony na planie dwóch połączonych ze sobą prostokątów, parterowy z częścią piętrową. Dach czterospadowy kryty blachą. Elewacja frontowa sześćoosiowa. Połączona z pałacem arkadowym portykiem.

Oranżeria została zaprojektowana przez Franciszka Marię Lanciego w latach 1852-1857, który nadał kilkakrotnie przebudowywanej rezydencji eklektyczny charakter.

wpisana do rejestru zabytków pod numerem 1012/334 decyzją z 15 stycznia 1962 r.

Budynek oranżerii, zwanej również palmiarnią, został założony na planie prostokąta, z dachem pulpitowym, krytym papą. Budynek murowany. Elewacja frontowa siedmioosiowa z zamkniętymi półkoliście arkadami.

Ryc. 19 Oranżeria w parku w Falentach

Ryc. 20 Bramarka w zespole w Falentach

Brama neogotycka, znajdująca się na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Falentach

W trakcie przebudowy zespołu pałacowo-parkowego w latach 1852-1857 od strony północno-wschodniej postawiono neogotycką bramę wjazdową.

wpisana do rejestru zabytków pod numerem 1012/334 decyzją z 15 stycznia 1962 r.

Brama neogotycka, murowana z cegły, częściowo otynkowana. Połączona murem z oranżerią. Posiada otwór przejazdowy o kształcie prostokąta zamkniętego segmentowo, flankowany przez dwa koliste słupy imitujące baszty.

Ryc. 21 Brama neogotycka w zespole w Falentach

Ryc. 22 Brama neogotycka w zespole w Falentach

Pałac otoczony jest parkiem krajobrazowym, kilkakrotnie przekomponowanym.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1012/334 decyzją z 15 stycznia 1962 r.

Teren cmentarza rzymsko-katolickiego w Puchałach, z kaplicami, nagrobkami, płytami, krzyżami, z kwaterą poległych w latach 1939-1945 i mogiłą braci Kąckich, z drzewostanem w granicach ogrodzenia w starej części cmentarza oraz mogiłą Węgrów – uczestników Powstania Warszawskiego – usytuowana w nowej części cmentarza

ul. Centralna, Puchały

Cmentarz parafialny w Raszynie jest oddalony od kościoła o ok. 700 m. Od średniowiecza aż do 1800 r. zmarłych chowano na cmentarzy przy kościele. Dawni patronowie i dobrodzieje kościoła są pochowani w podziemiach kościoła. Wzrost liczby wiernych oraz troska o poprawę stanu sanitarnego spowodowały konieczność zorganizowania cmentarza w miejscu oddalonym od kościoła i ówczesnej zabudowy. Wzmianki o cmentarzu parafialnym pochodzą z 1809 r. przy opisie bitwy pod Raszynem. W pierwszych latach cmentarz parafialny pozostawał bez ogrodzenia, a według kroniki parafialnej w 1939 r. został otoczony murem. W 1967 r. został powiększony i w 1968 r. ogrodzony.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-1334 decyzją z 28 grudnia 1988 r.

W najstarszej części cmentarza mieszczą się stare grobowce i nagrobki. Powstawały one w różnych okresach, utrzymane są w różnych stylach. W tej części znajduje się kaplica cmentarna z II poł. XIX w., która była zarazem grobowcem rodziny Schellerów. Spoczywa tu m.in. Adam Doberski, oficer wojsk napoleońskich, zm. w 1883 r. Pomnik jest wykuty w kształcie nieregularnie nakładanych żłbkowych głazów, a jeden z ich zastępuje tablicę nagrobkową. Na cmentarzu znajduje się kwaterna poległych w latach 1939-1945 i mogiła braci Kąckich z drzewostanem w granicach ogrodzenia starej części cmentarza oraz mogiła Węgrów - uczestników Powstania Warszawskiego - usytuowana w nowej części cmentarza. W 1996 r. powiększono cmentarz.

Ryc. 25 Cmentarz w Raszynie

Ryc. 26 Kaplica Soboljoków

Ryc. 27 Cmentarz w Raszynie

Ryc. 28 Cmentarz w Raszynie

5.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków¹⁶

Wyposażenie kościoła pw. Św. Szczepana i św. Anny w Raszynie zostało ufundowane w latach 1654-1675, wówczas kościół zyskał ozdobne ołtarze: główny z obrazem Chrystusa Ukrzyżowanego oraz cztery boczne z obrazami: Najświętszej Maryi Panny, św. Józefa, św. Bpa Stanisława Męczennika oraz św. Teresy od Jezusa, św. Szczepana Pierwszego Męczennika oraz św. Anny nauczającej młodą Maryję. Większe zmiany w architekturze kościoła przyniosły lata 1784-1790, kiedy kościół został odrestaurowany i przebudowany przez architekta Szymona Bogumiła Zuga na zlecenie Piotra Teppera Starszego. Okna, nawy i prezbiterium kościoła ozdobione są witrażami.

wpisane do rejestru zabytków pod numerami:

B-2273/468 decyzją z 28 stycznia 1971 r. (zgodnie ze spisem obejmującym 28 pozycji) oraz B-131 decyzją z 26 czerwca 2007 r. (zgodnie ze spisem obejmującym 4 pozycje)

¹⁶ Na podstawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn, Kaszuba H., 1999 „Dzieje Raszyna i Falent”, Warszawa.

Figura przydrożna Najświętszej Maryi Panny, przy cmentarzu bitewnym w Raszynie, została wystawiona w dwudziestą rocznicę bitwy pod Raszynem w 1829 r. przy cmentarzu bitewnym obok kopca i szańca, staraniem ks. Antoniego Zieleniewskiego, ówczesnego proboszcza raszyńskiego. Na tablicy inskrypcyjnej figury z białego marmuru widnieje następujący napis:

*„Matko Boga co darem trwałych łask przez wieki
Dowodzis nad koroną Polską Swey opieki
Gromiąc wrogów Jej kraju wyjednaj u Syna
Wieczny pokój poległym na niwach Raszyna
Raszyniec 20 czerwca 1828 r.”*

Zapewne w tym czasie posadzono topole, oznaczając początkowe miejsce chowania poległych.

wpisana do rejestru zabytków pod nr B-249 decyzją z 18 września 1970 r.

Krzyż przydrożny z 1894 r. w Wypędach i ufundowany w podziękowaniu Bogu na niedopuszczenie do wsi pomoru.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem B-100 decyzją z 12 kwietnia 2006 r.

fot. 12 Kolumna przydrożna w Rydzynie

fot. 13 Tablica pamiątkowa

5.3.3. Zabytki archeologiczne wpisane do rejestru zabytków¹⁷

Do rejestru zabytków wpisana jest osada hutnicza z pierwszych wieków n.e. położona w Falentach, na terenie parku przypałacowego. Z badań archeologicznych wynika, że tereny gminy Raszyn zamieszkiwane były w dobie prehistorycznej i cechował je wysoki stopień kultury materialnej. Najstarsze odkryte ślady osadnictwa pochodzą z IX w. p.n.e. z późnej epoki kamienia. Stanowiska pierwszych hodowców i rolników datowane na 4500-1800 lat p.n.e. odkryte zostały w Jaworowej i Raszynie. W Raszynie, Michałowicach i Jaworowej istniały stałe osiedla, które powstały w II w. p.n.e. W okresie tym na zachód od Warszawy rozwinęło się tzw. Mazowieckie Centrum Metalurgiczne, stanowiące drugi co do wielkości z odkrytych w Polsce, po Świętokrzyskim, ośrodek hutniczy, w którym prowadzony był wytop żelaza w piecach, tzw. dymarkach. Liczne pozostałości po piecach hutniczych odkryto w rejonie Falent, gdzie łącznie prawdopodobnie znajdowało się kilkaset tego typu obiektów. Pierwszego odkrycia archeologicznego w 1852 r. dokonał na obszarze Puchał hr. Aleksander Przeździecki. Dolina Raszynki w okolicy Falent była ośrodkiem produkcji żelaza z rudy darniowej również w okresie średniowiecza. Osadnictwo w obszarze gminy umocniło się pomiędzy XII a XIV w., co związane było również z lokacją miejską Warszawy.

W 1967 r. w Falentach, na obszarze parku, odkryto piece hutnicze, zwane dymarkami. Odkryto 7 stanowisk pieców dymarkowych, w których wytapiano żelazo z rud darniowych, zwanych limonitem, pochodzących z okolicznych, podmokłych łąk. 3 spośród odkrytych znalezisk zabrano do Państwowego Muzeum Archeologicznego.¹⁸ W czasie badań archeologicznych stwierdzono, że około 2 tysiące lat temu w miejscu, gdzie obecnie usytuowany jest zespół pałacowo-parkowy, znajdowała się osada hutników.

wpisany do rejestru zabytków pod numerem C-107 decyzją z 7 czerwca 1969 r.

¹⁷ Na podstawie

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn. Kaszuba H., 1999 „Dzieje Raszyna i Falent”, Warszawa.

¹⁸ Kietlińska A., 1988 Falenty, pow. Pruszków, Informator Archeologiczny badania 2, 412-413.

5.3.4. Obiekty uznane za pomniki historii i parki kulturowe

Na terenie gminy nie znajdują się obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, jak również nie ma obiektów uznanych przez Prezydenta RP za pomnik historii. Na obszarze gminy nie ustanowiono parku kulturowego.

5.3.5. Ustalenia ochrony zabytków w dokumentach planistycznych gminy

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami powinna zostać uwzględniona m.in. przy sporządzaniu i aktualizacji studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W dokumentach tych określa się m.in. rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, a także ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego powinna zostać uwzględniona w szczególności ochrona:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- parków kulturowych.

W Studium uwzględniono i przyjęto następujące kierunki działań:

- zachowanie układu urbanistyczny rynku w Raszynie wraz z zachowanymi budynkami stanowiącymi pierzeję zachodnią,
- zachowanie obiektów: Austerii, wozowni, stajni, kramów, karczmy, przedszkola, kościoła pod wezwaniem św. Szczepana i św. Anny, plebani,
- zachowanie zespołu przestrzennego związanego z bitwą pod Raszynom – „Reduta Raszyńska”, w skład której wchodzi: szaniec artyleryjski, kapliczka, figura Matki Bożej Niepokalanie Poczętej, mogiła z kamieniem pamiątkowym,

- ❖ ochronę kapliczek przydrożnych oraz Figury Matki Bożej Niepokalanie Poczętej,
- ❖ zachowanie zespołu pałacowo-parkowego Falenty wraz z budynkami pałacu, oranżerii, bramy neogotyckiej, budynku mieszkalnego, bramy z kordegardą, oficyny „dużej”,
- ❖ zachowanie cmentarza w pobliżu Puchał,
- ❖ zachowanie i uczytelnienie pozostałości parku podworskiego w Dawidach Bankowych,
- ❖ zachowanie właściwej skali zabudowy w otoczeniu ww. obiektów,
- ❖ ochronę wszystkich elementów środowiska posiadających wartości przestrzenne i kulturowo-przyrodnicze,
- ❖ ochronę dóbr kultury, obiektów zabytkowych, stanowisk archeologicznych,
- ❖ ochronę obiektów nieobjętych ochroną prawną, a posiadających wartości kulturowe,
- ❖ propagowanie w społeczności lokalnej wiedzy o wartościach kulturowo-przyrodniczych na obszarze gminy, jako wyrazu tożsamości lokalnej.

W stosunku do obszarów objętych ochroną prawną – wpisanych do rejestru zabytków przyjęto zasadę ochrony wartości zabytkowych, którym należy podporządkować kształtowanie zagospodarowania przestrzennego:

- ❖ bezwzględne zachowanie układu przestrzennego parku w Falentach, a w przypadku budowy nowych obiektów ustala się wymóg dostosowania do formy architektonicznej istniejącej zabudowy zabytkowej, polegający na zachowaniu istniejących linii zabudowy, wysokości zabudowy, a także geometrii dachów i rytmu elewacji budynków,
- ❖ zachowanie układu urbanistycznego Rynku w Raszynie,
- ❖ zachowanie zespołu przestrzennego związanego z bitwą pod Raszynem,
- ❖ w przypadku budowy nowych obiektów ustala się wymóg dostosowania ich lokalizacji do założeń urbanistycznych oraz dostosowania formy architektonicznej do istniejącej zabudowy zabytkowej, polegający na zachowaniu istniejących linii zabudowy, wysokości zabudowy, a także geometrii dachów i rytmu elewacji budynków.

Ustalenia konserwatorskie poczynione w Studium są następujące:

na stanowiskach archeologicznych na etapie sporządzania planów konieczne jest ustanowienie ochrony stanowisk archeologicznych w formie stref ochrony konserwatorskiej, z ustaleniami zapewniającymi ich należyłą ochronę zgodnie z przepisami odrębnymi,

zespoły i obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie na podstawie przepisów odrębnych i wszelkie działania inwestycyjne wymagają postępowania zgodnego z przepisami odrębnymi,

dla pozostałych obiektów i obszarów objętych ochroną lub proponowanych do objęcia ochroną należy opracować w pierwszej kolejności miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w celu wyznaczenia strefy widokowej, ustalenia

obszarów wytypowanych do objęcia rejestrem konserwatora, ustalenia warunków ewentualnych przekształceń i dopuszczenia inwestowania w obszarach zabytkowych,
ze względu na swoje walory obiekty te powinny być sukcesywnie obejmowane ochroną poprzez wpis do rejestru zabytków,
istnieje konieczność utworzenia gminnej ewidencji zabytków, tj. aktualizowanego zbioru informacji o obiektach zabytkowych, na podstawie którego powinna odbywać się weryfikacja obiektów objętych ochroną.

5.3.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Na terenie gminy nie funkcjonują muzea.

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Jednym z obowiązków gminy jest uwzględnienie zadań ochronnych dotyczących zabytków w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której mowa w art. 22 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy”. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) włącza kartę adresową zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków do gminnej ewidencji zabytków po zweryfikowaniu, że dane zawarte w karcie adresowej są wyczerpujące i zgodne z danymi zawartymi odpowiednio w decyzji o wpisie zabytku do rejestru lub w karcie ewidencyjnej zabytku. W przypadku zabytku nieruchomego innego aniżeli określony powyżej, wójt (burmistrz, prezydent miasta) włącza kartę adresową tego zabytku do gminnej ewidencji zabytków po osiągnięciu porozumienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków co do zasadności ujęcia tego zabytku w gminnej ewidencji zabytków oraz najpilniejszych postulatów konserwatorskich.

O włączeniu karty ewidencyjnej zabytku nieruchomego do wojewódzkiej ewidencji zabytków albo sporządzeniu nowej karty ewidencyjnej zabytku wojewódzki konserwator zabytków zawiadamia niezwłocznie także właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w celu ujęcia tego zabytku w gminnej ewidencji zabytków albo włączenia nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków (§15 ust. 5 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Dz.U z 2021 r. poz. 56).

Tabela 1 Gminna Ewidencja Zabytków: zabytki nieruchome¹⁹

Lp.	Obiekt	miejsowość	ulica i numer posesji
1	Park	Dawidy	
2	Zespół pałacowo-parkowy	Falenty	Al. Hrabaska 3
3	Pałac	Falenty	Al. Hrabaska 3
4	Oficyna pałacowa	Falenty	Al. Hrabaska 3
5	Oranżeria	Falenty	Al. Hrabaska 3
6	Park	Falenty	Al. Hrabaska 3
7	Brama neogotycka	Falenty	Al. Hrabaska 3
8	Brama z kordegardą	Falenty	Al. Hrabaska 3
9	Oficyna duża	Falenty	Al. Hrabaska 3
10	Budynek mieszkalny z zespołu pałacowo-parkowego	Falenty	Al. Hrabaska 7
11	Cmentarz rzymsko-katolicki	Puchały	ul. Centralna
12	Dawna stajnia pocztowa	Raszyn	Godebskiego 1
13	Ratusz (część austerii)	Raszyn	Godebskiego 1
14	Kościół p.w. Św. Szczepana i Św. Anny wraz z otoczeniem	Raszyn	Al. Krakowska 3
15	Plebania	Raszyn	Al. Krakowska 6
16	Zespół przestrzenny ukształtowania terenu, małej architektury i zieleni związanych z bitwą pod Raszynem w 1809 r.	Raszyn	
17	Układ urbanistyczny historycznego centrum Raszyna	Raszyn	
18	Willa	Raszyn	Al. Krakowska 20
19	Willa	Raszyn	Al. Krakowska 24
20	Budynek dawnej szkoły (potem przedszkole)	Raszyn	ul. Godebskiego 1

Tabela 2 Gminna Ewidencja Zabytków: zabytki archeologiczne²⁰

Lp.	Miejscowość	Numer stanowiska	Obiekt	Okres
1	Dawidy Bankowe	59-66/5	ślady osadnictwa	okres halszacki, lateński i nowożytność
2	Dawidy Bankowe	59-66/19	ślady osadnictwa	okres halszacki, lateński i nowożytność
3	Falenty	58-65/19	osada	I w. n.e.
4	Falenty	58-65/20	osada	starożytność, okres wpływów rzymskich, miejsce produkcji żelaza (młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich)
5	Falenty	58-65/6	cmentarzysko	epoka brązu
6	Falenty Duże	59-65/6	osada	okres wpływów rzymskich

¹⁹ Zarządzenie Nr 128/2022 Wójta Gminy Raszyn z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Raszyn

²⁰ Tamże

Lp.	Miejscowość	Numer stanowiska	Obiekt	Okres
7	Falenty Duże	59-65/4	miejsce produkcji żelaza	młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich
8	Falenty Nowe	59-66/4	osada	młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich
9	Falenty Nowe	58-65/21	osada	starożytność, okres wczesnośredniowieczny XII-XIII w., okres nowożytny, miejsce produkcji żelaza (młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich)
10	Janczewice / Podolszyn Nowy	59-65/1	osada	późny okres lateński - okres wpływów rzymskich
11	Janki	59-65/14	osada	środkowy i późny okres wpływów rzymskich, epoka brązu, wczesna epoka żelaza, średniowiecze i nowożytność
12	Janki	59-65/5	ślady osadnictwa	epoka brązu - kultura łużycka, okresu rzymskiego - kultura przeworska, relikty osady z wczesnego średniowiecza (XII-XIII w.)
13	Jaworowa	58-66/30	osada	starożytność, neolit, epoka brązu, okres wpływów rzymskich, średniowiecze, miejsce produkcji żelaza (młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich)
14	Jaworowa	58-66/26	miejsce produkcji żelaza	miejsce produkcji żelaza (młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich)
15	Jaworowa	58-66/27	ślady osadnictwa	starożytność, okres wczesnośredniowieczny
16	Jaworowa	58-66/28	ślady osadnictwa	starożytność, okres wpływów rzymskich
17	Jaworowa	58-65/8	ślady osadnictwa	ślady osadnictwa starożytnego, w tym z epoki brązu, ślady osadnictwa z okresu neolitu, relikty osady oraz kultury przeworskiej z okresu późnolateńskiego-rzymskiego, relikty osady z okresu średniowiecza
18	Laszczki	59-65/7	miejsce produkcji żelaza	młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich
19	Łady	59-66/2	osada	okres wczesnośredniowieczny XII w.
20	Łady	59-66/1	osada	okres wczesnośredniowieczny i średniowieczny
21	Nowe Grocholice	58-65/12	ślady osadnictwa	wczesna epoka brązu, średniowiecze

Lp.	Miejscowość	Numer stanowiska	Obiekt	Okres
22	Puchały	58-65/37	ślady osadnictwa	okres wczesnośredniowieczny XII-XIII w.
23	Puchały / Michałowice	58-65/45	cmentarzysko	okres lateński
24	Raszyn	58-65/15	ślady osadnictwa	starożytność, okres halsztacki, miejsce produkcji żelaza (młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich)
25	Raszyn	58-65/32	cmentarzysko	okres lateński
26	Raszyn	58-65/26	cmentarzysko	okres lateński
27	Raszyn	58-65/34	ślady osadnictwa	paleolit
28	Raszyn	58-65/22	cmentarzysko	wczesny okres lateński
29	Raszyn	58-65/7	ślady osadnictwa	okres wczesnośredniowieczny XII-XIII w.
30	Raszyn	58-65/5	osada	starożytność, okres wpływów rzymskich, miejsce produkcji żelaza (młodszy okres przedrzymski, okres wpływów rzymskich)
31	Rybie / Jaworowa	58-66/29	osada	starożytność, okres wpływów rzymskich, okres wczesnośredniowieczny i średniowieczny XIII-XVI w.
32	Stary Sękocin	59-65/2	ślady osadnictwa	starożytność
33	Stary Sękocin	BEZ LOKALIZACJI	obozowisko	paleolit
34	Stary Sękocin	BEZ LOKALIZACJI	znalezisko	epoka brązu - okres halsztacki
35	Wypędy	59-65/11	osada	epoka brązu

W zakresie zewidencjonowanych i jeszcze nie odkrytych stanowisk archeologicznych istnieje konieczność uzgadniania z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich inwestycji prowadzonych na terenie stanowisk archeologicznych, zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022 poz. 840), a także realizacja obowiązków wynikających z art. 32 i 33 ww. ustawy w odniesieniu do znalezisk.

5.6. Dziedzictwo niematerialne

Dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Jest ono przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest

źródłem poczucia tożsamości i ciągłości. W rozumieniu Konwencji UNESCO dziedzictwo niematerialne obejmuje:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
- sztuki widowiskowe,
- zwyczaje, rytuały i obrzędy świąteczne,
- wiedzę i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
- umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.²¹

Krajowa lista niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest spisem przejawów żywego dziedzictwa niematerialnego z terenu Polski i ma charakter wyłącznie informacyjny. Listę prowadzi Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego we współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa. Na liście tej nie znajduje się dziedzictwo niematerialne z obszaru gminy.

Elementem miejscowej tradycji jest herb gminy, przyjęty Uchwałą Nr XVIII/180/16 Rady Gminy Raszyn z dnia 28 stycznia 2016 roku w sprawie: uchwalenia statutu Gminy Raszyn. W polach tarczy dwudzielnej w słup dwa walczące orły. W polu pierwszym, czerwonym, orzeł biały ze złotym dziobem. W drugim polu, złotym, orzeł czarny ze złotym dziobem.²²

5.8. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków stanowią niezwykle cenne elementy związane z historią gminy i jako takie mają dla gminy bardzo duże znaczenie w kształtowaniu polityki kulturalnej i edukacyjnej. Charakterystyczny dla obszaru jest zespół pałacowo-parkowy w Falentach oraz zespół przestrzenny ukształtowania terenu, małej architektury i zieleni związanych z bitwą pod Raszynem w 1809 r., jak również układ urbanistyczny historycznego centrum Raszyna, w którego skład wchodzi zespół austerii wraz z wewnętrznym dziedzińcem i murami go wydzielającymi (budynek zajazdu, stajnia, wozownia, kramy), budynek poczty, kościół parafialny, plebania, budynek dawnej szkoły, pozostałości placu rynkowego, zawierające się pomiędzy jezdnią Al. Krakowskiej a linią zabudowy zachowanej, zachodniej pierzei placu, część historycznego traktu (utrwalony w przebiegu ul. C. Godebskiego) wraz ze strefą otoczenia, w tym także zabudowa w tzw. stylu belgijskim. Obiektami zasługującymi na szczególną ochronę są stanowiska archeologiczne, reprezentujące najcenniejsze osady Mazowieckiego Ośrodka Hutniczego z pierwszych wieków naszej ery będące drugim po świętokrzyskim rozpoznany centrum produkcji metalurgicznej w Europie „barbarzyńskiej”. Istotnym elementem krajobrazu kulturowego gminy są figury, kapliczki i krzyże przydrożne. Do rejestru zabytków

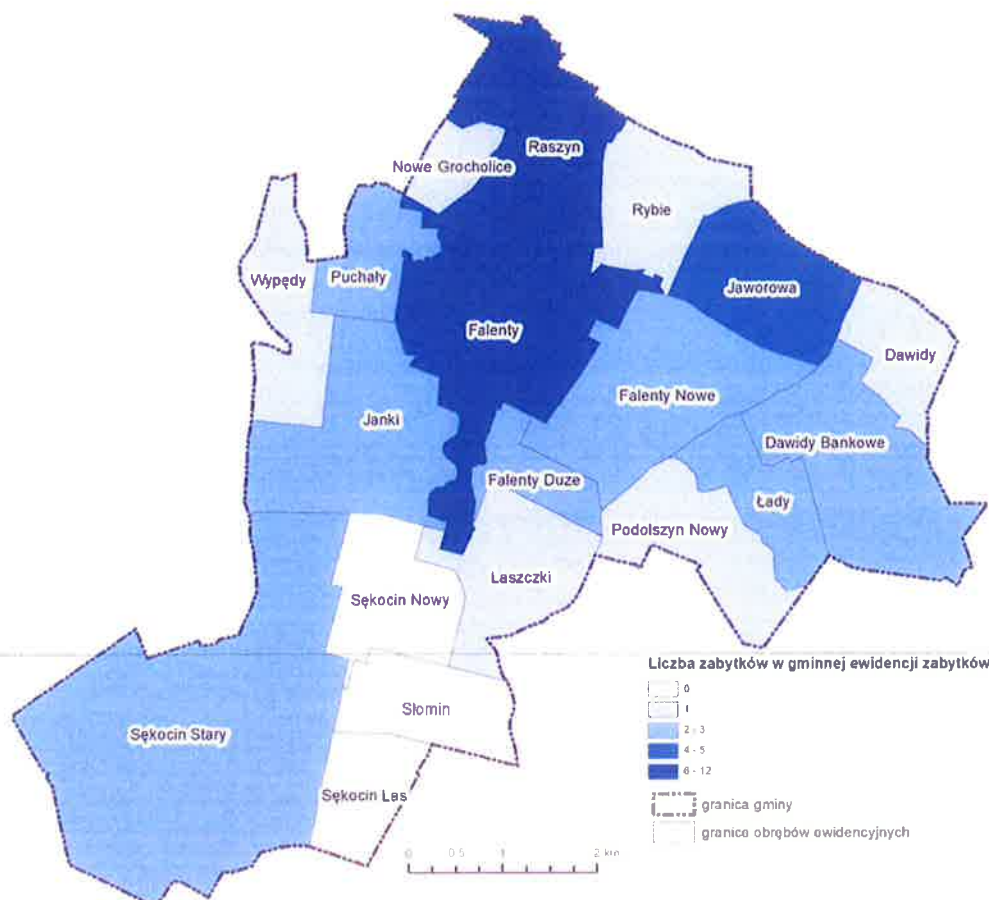
²¹ Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 17 października 2003 r., Dz.U. z 2011 r., nr 172, poz. 1018.

²² Ustanowiony uchwałą nr 23/VII/99 z dnia 3 lutego 1999 r.

ruchomych zostały wpisane: figura Matki Bożej Niepokalanie Poczętej w Raszynie z 1829 r., upamiętniająca bitwę pod Raszynem, oraz krzyż przydrożny w Wypędach, ufundowany w 1894 r. w podziękowaniu Bogu na niedopuszczenie do wsi pomoru. Ponadto w wojewódzkiej ewidencji zabytków figurują figury przydrożne: przy kościele w Raszynie, kapliczka barokowa przydrożna oraz figura przydrożna Bóg Ojciec. Kapliczki stanowią element krajobrazu kulturowego gminy, upamiętniającego wydarzenia z życia gminy. Kapliczki i krzyże przydrożne stawiane były jako wotum wdzięczności za uratowanie życia, w podziękowaniach za otrzymane łaski czy też dla uczczenia ważnych wydarzeń w życiu fundatora. Wznoszono je także w określonej intencji ochrony przed chorobą, pożarem i powodzią. Są także świadectwem zadośćuczynienia i pokuty za popełnione czyny czy też modlitwy za dusze zmarłych. Kapliczki stawiane były najczęściej na granicach wsi lub majątku, na rozstajach dróg, przy szlakach drogowych.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy

Założeniem opracowania „Programu opieki nad Zabytkami Gminy Raszyń na lata 2022-2025” jest poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego. W Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się 12 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, 3 zabytki nieruchome objęte wojewódzką ewidencją zabytków, 5 zabytków nieruchomych wyznaczonych przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, 1 zabytek archeologiczny, wpisany do rejestru zabytków oraz 34 zabytki archeologiczne, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków (ryc. 36). Największa liczba obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków znajduje się w Falentach i Raszynie.

W strukturze własności zabytków nieruchomych w Gminnej Ewidencji Zabytków przeważa własność Skarbu Państwa (45%) oraz Gminy Raszyn (20%). 65% zabytków nieruchomych jest w dobrym stanie, a 25% w stanie zadowalającym.

Analiza silnych i słabych stron w powiązaniu z szansami i zagrożeniami w otoczeniu (SWOT) w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego gminy dla określenia celów opieki nad zabytkami została przedstawiona w tabeli 3.

Tabela 3 Analiza SWOT w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego gminy

Mocne strony	Słabe strony
Zróżnicowanie terenu pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym.	Niedostateczna świadomość wśród mieszkańców wartości zasobów kulturowych i konieczności ich ochrony.
Położenie w bliskim sąsiedztwie Warszawy.	Niewystarczające oznakowanie miejsc atrakcyjnych turystycznie.
Zespół przestrzenny ukształtowania terenu, małej architektury i zieleni związanych z bitwą pod Raszynem w 1809 r.	Niezadowalający stan techniczny zabytków, w tym w szczególności obiektów mieszkalnych.
Zespół pałacowo-parkowy w Falentach jako przykład zabudowy rezydencjonalnej.	Nieużytkowanie lub niewłaściwe użytkowanie zabytków.
Historyczny układ urbanistyczny Raszyna.	Niewystarczające nakłady finansowe na
Kapliczki przydrożne jako element	

Mocne strony	Słabe strony
<p>krajobrazu kulturowego gminy.</p> <p>Organizacja festiwali i imprez.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Poczucie historycznego przywiązania mieszkańców do ziemi raszyńskiej. ❖ Inicjatywy Gminy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. <p>Stanowiska archeologiczne reprezentujące najcenniejsze osady Mazowieckiego Ośrodka Hutniczego z pierwszych wieków naszej ery będące drugim po świętokrzyskim rozpoznanym centrum produkcji metalurgicznej w Europie.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Utrzymanie w dobrym stanie obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej. 	<p>ochronę i opiekę nad zabytkami.</p> <p>Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ Niedostateczna liczba publikacji na temat dziedzictwa kulturowego gminy. ❖ Mała aktywność społeczna mieszkańców w dziedzinie opieki nad zabytkami.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ❖ Prezentacja dziedzictwa kulturowego przy wykorzystaniu technik informatycznych oraz ich publikacja na stronie internetowej gminy. ❖ Uwzględnienie potrzeb ochrony zabytków w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. ❖ Możliwość pozyskania środków z funduszy unijnych oraz innych finansowych mechanizmów zewnętrznych. <p>Pozytywne tendencje w sferze społecznej dotyczące akceptacji ochrony dziedzictwa kulturowego, w szczególności opieki nad zabytkami.</p>	<p>Rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych.</p> <p>Zbyt małe nakłady na rewitalizację obszarów zurbanizowanych.</p> <p>Brak skutecznych procedur administracyjnych zapobiegających dewastacji zabytków.</p> <p>Niska świadomość społeczna w odniesieniu do walorów obiektów zabytkowych i ich znaczenia dla rozwoju gminy.</p>

7. Cele i planowane działania w zakresie opieki nad zabytkami

7.1. Priorytety w zakresie opieki nad zabytkami

Zadania dla samorządu lokalnego w zakresie opieki nad zabytkami zostały opracowane na podstawie analiz dokumentów programowych wyższego szczebla, „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyń” oraz na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron gminy. Zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami:

- I. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju.
- II. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
- III. Dokumentacja, promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

Zasadnym jest wykorzystanie potencjału krajobrazowo-kulturowego do promocji gminy oraz popularyzacji zabytków poprzez m.in. organizowanie imprez kulturalnych i wykorzystanie tożsamości historycznej, w szczególności dotyczącej zespołu przestrzennego ukształtowania terenu, małej architektury i zieleni związanych z bitwą pod Raszynem w 1809 r. oraz zespołem pałacowo-parkowym w Falentach, jak również pozostałościami układu urbanistycznego Raszyna z kościołem i austerią.

7.2. Kierunki działań w zakresie opieki nad zabytkami

Opieka nad zabytkami stanowi jeden z obszarów działania dla władz lokalnych. Jako kierunki działań realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” w ramach przyjętych priorytetów uznano:

objęcie ochroną wszystkich obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wyznaczonych przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków,

uwzględnienie ochrony zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji,

ochronę i odnowę obiektów zabytkowych,

promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego,

edukację w zakresie ochrony dóbr kultury,

wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

Okres, na który opracowany został niniejszy „Program”, podzielono na dwa podokresy (etapy). Pierwszy etap obejmuje lata 2022-2023, a drugi – lata 2024-2025. Planowany zakres działań i harmonogram realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” został przedstawiony w tabeli 4. Należy mieć na uwadze, że wskazane działania mogą podlegać modyfikacjom i rozszerzeniu w miarę realizacji „Programu”. Zgodnie z postanowieniami art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, działania w zakresie opieki nad zabytkiem sprawowane są przez jego właściciela lub posiadacza.

Tabela 4 Zakres i harmonogram działań w zakresie opieki nad zabytkami

Lp.	Cel	Nr	Działania	Okres realizacji	
				Etap I	Etap II
1	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków	1.1	Przegląd zabytków i aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków		
2	Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji	2.1	Zachowanie układu urbanistycznego rynku w Raszynie		
		2.2	Zachowanie zespołu przestrzennego związanego z bitwą pod Raszynem		
		2.3	Zachowanie zespołu pałacowo-parkowego Falenty		
		2.4	Zachowanie cmentarza w pobliżu Puchał		

Lp.	Cel	Nr	Działania	Okres realizacji	
				Etap I	Etap II
3	Ochrona i odnowa obiektów zabytkowych	2.5	Zachowanie i ucytelnienie pozostałości parku podworskiego w Dawidach Bankowych		
		2.6	Zachowanie właściwej skali zabudowy w otoczeniu obiektów zabytkowych		
		3.1	Przeгляд stanu zachowania zabytków, w tym analiza potrzeb dotyczących działań, mających na celu zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.		
		3.2	Ochrona zabytków nieruchomych, w tym nieobjętych ochroną prawną, a posiadających wartości kulturowe		
		3.3	Ochrona zabytków archeologicznych		
		3.4	Ochrona kapliczek przydrożnych i miejsc pamięci na terenie gminy: inwentaryzacja i ocena stanu.		
		3.5	Ochrona elementów środowiska posiadających wartości przestrzenne i kulturowo-przyrodnicze		
		3.6	Bieżące utrzymanie zabytków, będących własnością gminy		
		3.7	Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami w programach i projektach związanych z rewitalizacją gminy		
		4.1	Przeгляд i uzupełnienie oznakowania zabytków na terenie gminy: tablice, plansze, mapy.		
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	4.2	Określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych.		
		4.3	Prowadzenie i aktualizacja informacji zamieszczanych na portalu internetowym promującym gminę nt. zabytków zlokalizowanych w gminie		
		4.4	Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych.		
		5.1	Prowadzenie lekcji żywej historii, np. poprzez spacer z przewodnikiem		
5	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	5.2	Promocja dziedzictwa kulturowego gminy w trakcie organizowanych imprez gminnych		
		6.1	Propagowanie działań na rzecz społecznej opieki nad zabytkami		
6	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	6.2	Gromadzenie materiałów archiwalnych (stare zdjęcia, mapy, publikacje, studia, itp.) dotyczących gminy		
		6.3	Wspieranie rozwoju turystyki, w tym tworzenie, organizacja i promocję szlaków turystycznych oraz budowa ścieżek rowerowych.		

Konsekwentnie prowadzona i długofalowa polityka gminy w zakresie opieki nad zabytkami oraz realizacja niniejszego „Programu” stanowią szansę na ocalenie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Inwestycje zmierzające do poprawy stanu technicznego obiektów i zespołów zabytkowych, ich przystosowanie do świadczenia nowych funkcji powinno się odbywać na zasadzie poszanowania istniejących wartości zabytkowych i dążenia do zachowania w jak największym stopniu oryginału, ewentualnie wkomponowaniu nowych elementów w sposób współgrający z zabytkiem.

8. Instrumentarium realizacji „Programu”

Realizacja „Programu” będzie się odbywała poprzez wskazane zadania Gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawowe instrumenty realizacji „Programu” są następujące:

Instrumenty prawne, wynikające z przepisów ustawowych, w szczególności dotyczących zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków cennych obiektów, stanowiących własność Gminy, a także wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Instrumenty finansowe, w tym w szczególności polegające na finansowaniu prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych, stanowiących własność Gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych.

Instrumenty koordynacji, m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Programie opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025, Strategii Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025 (Aktualizacja 2017), „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn, Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Raszyn na lata 2016-2023 - Integracja Społeczna i Terytorialna i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Instrumenty społeczne, poprzez działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z lokalnymi organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, np. poprzez rozwój agroturystyki.

Instrumenty kontrolne, poprzez aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania zabytków.

9. Monitoring procesu realizacji „Programu”

Monitoring realizacji „Programu” pozwoli na bieżącą analizę oraz kontrolę zgodności założonego harmonogramu realizacji z faktycznymi działaniami podejmowanymi przez właścicieli poszczególnych obiektów zabytkowych. Wójt Raszyna jest odpowiedzialny za monitorowanie realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025”. Zgodnie z postanowieniami art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami co dwa lata powinien sporządzać sprawozdanie z realizacji „Programu”. Sprawozdania te powinny zostać przedstawione Radzie Gminy. W celu efektywnego monitorowania przyjęto wskaźniki służące ocenie wdrażania „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025”.

Tabela 5 Wskaźniki oceny wdrażania „Programu”

Lp.	Cel	Proponowane wskaźniki
1	Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków	1. Liczba przeglądów kart adresowych. 2. Liczba zaktualizowanych kart adresowych.
2	Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji	1. Liczba obiektów uwzględnionych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. 2. Liczba zaobserwowanych nieprawidłowości w realizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w odniesieniu do zabytków.
3	Ochrona i odnowa obiektów zabytkowych	1. Liczba zabytków objętych przeglądem. 2. Liczba obiektów zabytkowych, dla których pozyskano zewnętrzne źródła finansowania. 3. Nakłady na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego na jednego mieszkańca. 4. Liczba zabytkowych obiektów, uwzględnionych w programach i projektach rewitalizacji gminy.
4	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	1. Liczba uzupełnień w oznakowaniu zabytków (tablice, plansze, mapy).
5	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	1. Liczba zajęć szkolnych przeprowadzonych w szkołach podstawowych w ciągu roku. 2. Liczba artykułów dotyczących historii gminy i jej zabytków zamieszczonych w lokalnej prasie i na stronie internetowej gminy.
6	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego	1. Liczba organizacji społecznych współpracujących z gminą dla ochrony środowiska kulturowego. 2. Liczba zgromadzonych materiałów archiwalnych dotyczących gminy.

Ponadto w 2025 r. rozpoczęte zostaną przygotowania do opracowania i przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2026-2029”.

10. Potencjalne źródła finansowania realizacji „Programu”

Postanowienia art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określają zasady finansowania opieki nad zabytkami. W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku, wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

10.1 Finansowanie przez samorząd lokalny zadań z zakresu opieki nad zabytkami

W analizie kosztów finansowania realizacji „Programu” uwzględniono działania w zakresie opieki nad zabytkami do zaplanowania przez gminę. Szacunkowe koszty realizacji „Programu” wynoszą 62 tys. zł.

Tabela 6 Szacunkowe koszty realizacji „Programu” w latach 2022-2025

Lp.	Zadanie	Szacowane koszty				
		2022	2023	2024	2025	razem
1	Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków		1 000		1 000	2 000
2	Promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
3	Edukacja w zakresie ochrony dóbr kultury	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
4	Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu popisanowanie dziedzictwa kulturowego	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
	razem	15 000	16 000	15 000	16 000	62 000

Szacunki nie uwzględniają wykonania niezbędnych badań i prac, w tym konserwatorskich w odniesieniu do obiektów zabytkowych.

10.2. Dostępne źródła finansowania

Dostępne źródła finansowania realizacji postanowień „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” obejmują m.in. następujące fundusze:

Programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w szczególności program „ochrona zabytków”, którego celem jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomości i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne, program „ochrona zabytków archeologicznych” poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań

archeologicznych, program „kultura ludowa i tradycja”, w którym wspierane są zjawiska związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, program „edukacja kulturalna”, w którym wspierane są zadania z zakresu edukacji kulturalnej, ważne dla rozwoju kapitału społecznego, program „infrastruktura domów kultury”, którego celem jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów i ośrodków kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury.

- ❖ Program **Regionalny: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027**²³ przyjęto cel szczegółowy wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich. W ramach typu projektu: **Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego** za priorytetowe uznaje się zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową objęte jedną z form ochrony prawnej, przewidzianych w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Szczególny nacisk kładziony będzie na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki oraz pozwalające na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne. Istotnym celem priorytetu jest także kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, m.in. obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją i miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjności regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym. Kluczowym efektem działań powinno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych w przestrzeni publicznej.

W ramach typu projektu: **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych** za priorytetowe uznaje się kompleksowe projekty na terenach miast, pozwalające na wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Interwencja ta powinna pozwolić na pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i gospodarki społecznej, a także poprawę jakości przestrzeni w której funkcjonują. Interwencja obejmie m. in.:

rozwój, przebudowę i adaptację lokalnej infrastruktury służącej realizacji celów społecznych (w tym mieszkaniowych), gospodarczych, kulturalnych i edukacyjnych,

²³ Na dzień opracowania niniejszego dokumentu projekt przyjęty uchwałą nr 307/303/22 Zarządu Województwa Mazowieckiego z dnia 8 marca 2022 r.

w szczególności powiązanej z działaniami na rzecz rozwoju usług społecznych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej,
porządkowanie oraz przywracanie funkcji społecznych przestrzeniom publicznym (w tym terenom zielonym) poprzez podniesienie ich funkcjonalności i estetyki przy uwzględnieniu wartości wynikających z kontekstu przyrodniczego i kulturowego (wykluczające proceder ich betonowania).

Dotacje Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, udzielane na mocy zarządzenia nr 14/2021 z dnia 4 listopada 2021 r. na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków i może obejmować tylko nakłady konieczne na prace określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie wnioskowanych prac.

Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w Warszawie na mocy uchwały nr 15/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 22 lutego 2022 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa mazowieckiego (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 2297).

Środki własne Gminy Raszyn oraz właściciele obiektów zabytkowych.

11. Podsumowanie

Założeniem opracowania „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” jest poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez określenie działań edukacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, organizacyjnych i finansowych kierowanych na elementy dziedzictwa kulturowego oraz upowszechnienie w świadomości społeczeństwa gminy potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego.

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Obowiązek sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wójt

(burmistrz, prezydent miasta) powinien sporządzić na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami.

Przy opracowaniu „Programu opieki nad zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” uwzględniono postanowienia dokumentów na poziomie krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Postanowienia niniejszego „Programu” są zgodne z celami, zasadami i kierunkami wyznaczonymi przez krajowe, wojewódzkie i powiatowe dokumenty programowe.

Rejestr zabytków dla województwa mazowieckiego jest prowadzony przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie (Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków, ul. Nowy Świat 18/20, 00-373 Warszawa). W rejestrze zabytków nieruchomości województwa mazowieckiego znajduje się 12 obiektów wpisanych do rejestru zabytków, a w rejestrze zabytków archeologicznych – 1 obiekt z terenu gminy. Do wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa mazowieckiego wpisane zostały 3 zabytki nieruchome i 58 zabytków archeologicznych z terenu gminy, w gminnej ewidencji zabytków znajduje się ponadto 5 zabytków nieruchomości wyznaczonych przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Na podstawie analizy szans i zagrożeń występujących w otoczeniu oraz mocnych i słabych stron gminy, zdefiniowano następujące priorytety działań w zakresie opieki nad zabytkami:

1. Uwzględnienie dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju gminy.
2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
3. Dokumentacja i promocja oraz edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy.

Jako kierunki działań realizacji „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Raszyn na lata 2022-2025” w ramach przyjętych priorytetów uznano:

1. Prowadzenie Gminnej Ewidencji Zabytków.
2. Uwzględnienie ochrony obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i kontrola ich realizacji.
3. Ochronę i odnowę obiektów zabytkowych.
4. Promocję i popularyzację dziedzictwa kulturowego.
5. Edukację w zakresie ochrony dóbr kultury.
6. Wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.

W „Programie” określono szczegółowe zadania w ramach realizacji postawionych celów wraz z koncepcją procesu monitoringu, a także wskazano potencjalne źródła finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Warszawie, Program Regionalnego: Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027, a także Samorządu Województwa Mazowieckiego.

12. Spis tabel

TABELA 1 GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW: ZABYTKI NIERUCHOME	48
TABELA 2 GMINNA EWIDENCJA ZABYTEKÓW: ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE.....	48
TABELA 3 ANALIZA SWOT W ODNIESIENIU DO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	53
TABELA 4 ZAKRES I HARMONOGRAM DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI	55
TABELA 5 WSKAŹNIKI OCENY WDRAŻANIA „PROGRAMU”	58
TABELA 6 SZACUNKOWE KOSZTY REALIZACJI „PROGRAMU” W LATACH 2022-2025	59

13. Wykorzystane źródła danych

Akty prawne

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz.U. z 2022 r. poz. 840.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.
Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Dz.U z 2021 r. poz. 56.

Inne materiały i źródła internetowe

Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl.

Kaszuba H., 1999. „Dzieje Raszyna i Falent”, Warszawa.

Libicki P, Libicki M., 2009. „Dwory i pałace wiejskie na Mazowszu”. Dom Wydawniczy Rebis.

Narodowy Instytut Dziedzictwa, www.nid.pl

Omilanowska M., 2005. „Polska. Pałace i dwory”, Warszawa.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, przyjęty uchwałą nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r.

Rejestr zabytków województwa mazowieckiego, według stanu na 30 grudnia 2021 r. (wykaz przekazany pismem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o znaku: WRD.5133.2.44.2021.AT).

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. Sulimierski F., Chlebowski B., Walewski W., Warszawa, 1880-1902.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, przyjęta uchwałą Nr 158/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 28 października 2013 roku.

Uchwała nr 169/21 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie „Programu opieki nad zabytkami w województwie mazowieckim 2022-2025”.

Uchwała Nr LX/590/14 Rady Gminy Raszyn z dnia 21 października 2014 roku w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Raszyn.

Uchwała Nr XLII/379/2017 Rady Gminy Raszyn z dnia 22 września 2017 roku w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Raszyn na lata 2016-2023 - Integracja Społeczna i Terytorialna”.

Uchwała nr XLIV/376/2018 Rady Powiatu Pruszkowskiego z dnia 24 kwietnia 2018 r. w sprawie przyjęcia programu rozwoju powiatu pruszkowskiego: Strategia Rozwoju Powiatu Pruszkowskiego na lata 2015-2025. Aktualizacja 2017.